

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Homili-||arvm Sive Sermo-||num doctissimi uiri loh. Eckij
ad-||uersum quoscunq[ue] nostri || temporis hæreticos,||
super Euangelia || de tempore || ... Tomvs ...**

... ab Aduentu usq[ue] ad Pascha ...

Eck, Johannes

1534

VD16 E 292

In die Parasceues sancta. Passio longior Jesu Christi. Homiliæ seu articuli
octo

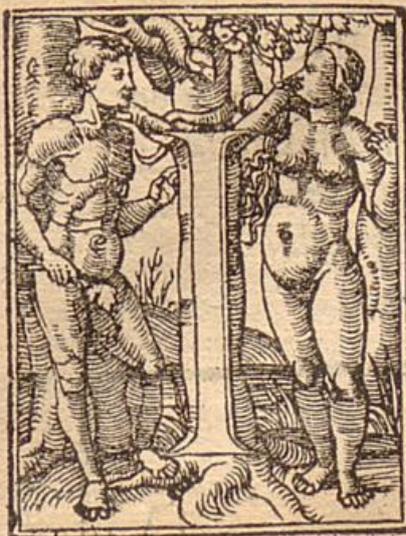
urn:nbn:de:hbz:466:1-35308

OPASSIO DOMINI

NOSTRI IESV CHRISTI, EX
quatuor euāgelistis breuiter collecta, per
Iohannem Eckium anno Gratiae
M.D.XII. & ad plebē In
goldstadij decla
mata.

ARTICVLVS .I.

In illo tēpore: Peracta scilicet iā ultima cœna, & magnifico illo domini sermone finito, egressus est Iesus trans torrētem Cedron, in uillam quæ dicebatur Gethsemani, cū discipulis suis, & intrauit in hortum, ibiq; dixit illis: Sedete hic & orate, ne intretis

in tentationem, donec eam illuc & orem. Et adsumpsit secum Petrum & duos filios Zebedæi, Iacobum & Iohannē, & cœpit tristari ac mœstus esse, dixitq; ad illos: Tristis est anima mea usq; ad mortem. sustinete hic & uigilate mecum. Et progressus aliquantulum, procidit in faciem suam, orauit & dixit: Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Veruntamen non sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Et postquam orauit, uenit ad discipulos suos, & ait illis: Vt quid dormitis? non potuistis una hora uigilare mecum? Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Spiritus

Sunt qui quidem promptus est, caro autē infirma. Atq; putāt hoc quum rursus abisset oratum, sicut prius, apparuit ei angelus & consolatus est eum. Quumq; factū in tertia oratione, quod oraret longius, factus est sudor eius sicut guttæ equidē nō improbo, sanguinis decurrentis in terram. Et post oratio-

nem iterum uenit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes. Deinde redijt tertio ad orationem suam, ut prius. rursusq; consummata illa, uenit ad discipulos suos, & dixit: Dormite iam & requiescite. Ecce iam uenit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

H A E C H A C T E N V S.

EXPOSITIO ARTICVLI HVIVS ET

*pia meditatio, Quidnam anima in gradum
sublimiorem conscendens contem-
plari debeat.*

P A R T I C V L A . I.

Ascende anima mea in gradum hunc primum, & contemplans undiq; circumlustra, quid uideas in illa pia contemplatione tua. Video, inquit, dominum Iesum flexis in terram genibus, procumbentem in monte Oliueti: sicq; extensis utrinq; manibus in crucis figuram iacere super terram, facteq; sua benedicta humo impressa, tremulum iam totum & turbatum undique angustia circumdatū: sudorem quoque cerno sanguinum passim ex suo corpore emanare. Verum quur hæc & omnia & tanta anima mea? Ideo nimirum, ut hoc ipso sudore suo, inaudito antea & omnibus retro seculis nunquam uiso, immensam declararet mentis suæ, imò animi pariter & corporis turbationem. Totus itaq; & iustus imber ille fuit sudoris dominici, eo quod anima illius turbata erat in mortem usque: ille inquam tristari cœpit & meritus non erat.

Dominus
in Oliue-
to.

1. Petri. 2

PARTICVLA SECVNDA

*piæ & deuote huius contem-
plationis.*

¶ Sed quid interim adhuc subest causæ, quod domi-
nus & deus ille tuus, adeo turbatur, anima mea? Respon-
det illa, Multæ & magnæ occurrunt hic rationes, quarum
prima hæc est: Quoniam ratio hic in Christo sensualita-
ti, & uel maxime proprie & clare, imò inuitabiliter si-
gnificabat imminencia supplicia, quæ Christus iam iam
subiturus erat: ideoq; ipsam uelut præmonebat, ut ea for-
titer sustineret, nec quicquam fugæ meditaretur. sic fie-
bat, ut iam sensualitatem non lateret aliqd eorum, quæ
Christus passurus erat, sed illi uidebatur omnia, ac si iam
præsentia forent. & ideo tunc uires eius comouebantur
omnes, spiritus uirales agitabantur per membra omnia,
ita ut cõcitatus toto iam corpore sanguis erumperet. Eò
pertinet, quod Christus, quia secundum carnem per desu-
per uenientem spūs sancti operatiõem ex purissimis san-
guineis guttulis uirginis matris genitus erat, naturæ q; q;
fuit subtilissimæ, ita ut hoc modo efficaci⁹ operata sit tri-
stitia tanta in tenerrimo sanctissimoq; corpore Christi.
quamuis non desunt, qui sudorem hunc Christi superna-
turalem fuisse putant. Verum adhuc alia quædam mecum
hic contemplantate quæso animula mea ne pigeat. Quin
potius, uide, si super passione sua & morte adeo tristatus
est dominus, qui tamen certus erat paulo post ingressus
se in gloriam summam suæ diuinitatis, potentia & bea-
titudinis, quid futurum est de miseris hominibus, quos
ut certissima mors est, ita mortis hora longe incertior,
multo uero omnium incertissimum, quoniam uelut in p-
ximum longissimæ istius profectiois diuersorium per-
ueniant post mortem? Ut iam omnibus hominibus semp
præ oculis obuersari debeat illud Sapientis, Memorare
nouissima tua, & in æternum non peccabis: quando uel
hoc ipso Christi exemplo apparet uerū esse istud, quantū-
uis ethnici hominis dictū, Terribilū omniū mortē esse lō-
ge terribilissimū. Sed nos quoq; hic, Christū sequentes, lō-
gis multisq; nosmet præparemus orationibus, uolun-

*Causæ tri-
stitiæ Chri-
sti.*

Ecc. 7

Aristotel.

tatem nostram attemperemus uoluntati diuinæ, & (quæ ars artium omnium una est & eminentissima & lōge optima) bene mori discamus.

¶ Altera tantæ in Christo tristitiæ causa est, quod ille iam tacitus secum fugam cogitabat discipulorum, peccatumq; iudæ & iudæorum. Tristatus insuper est super peccatis omnium hominum, & præteritis & præsentibus & futuris, quæ sane maxima fuit tristitia, superans dolorem omnium eorum, qui pœnitentiam habent de peccatis suis. quanto enim Christus & peccati mala rectius cognouit, & odium eiusdem maius habuit, tanto magis super illo tristiari potuit & dolere omnibus cæteris hominibus. Sed ecce Lazarum etiam quadriduanum iam resuscitaturus dominus, tristabatur & dolebat, spiritu quoque infremuit, neque à lachrymis abstinuit: quid hic facturum, quando super peccatis totius mundi tristitiam sibi conceperat? quando iudæorum uesanum furorem, iudæ perfidiam, cæterorumque discipulorum à se defectionem & fugam præuidebat? iudam nanque paulo ante in apostolatum adsumpserat, quem nunc uitæ suæ sibi uidebat imminere proditorem. Et quum Petrum uigilare secum non posse cernebat, dubium non erat, iudam attentissimas agere cum iudæis excubias. quod ipsum etiam considerans ille, dicebat discipulis: Non uideris, quia iudas non dormit, sed festinat me tradere iudæis: ingratitudinem quoque inter cætera hic secum reputabat dominus populi iudaici, quem sibi præ omnibus alijs deus iam olim elegerat: quem multis miraculis illustrem, donis plurimis reddiderat & beneficijs insignem. Ex cuius sanguine nasci filius dei uoluit, cuius cæcos, claudos, leprosos, dæmonijs obsessos & alios debiles sanare dignatus est. Sed uide uiscissitudinem magnam. Quorum ille etiam mortuos paulo ante suscitauerat, eum ipsi nunc rursus morti tradere parabant. Ea omnia tristitiam domino maiorem commouebant & dolorem iuxta humanitatem ipsius, sicut ipsi quoque experimur in nobis, quod ingratos esse cõperientes eos, in quibus multum beneficij cõtulerimus, penè disrumpimur. Merito itaque tristatus est dominus super ingratitudine tanta iudæorum. Ratio porro tertia hæc, Quam hic dominus futura ista præuidebat etiã Chri-

Johan. 11

Exodi. 19

Hebræ. 6. stianorum maxima p̄tā, eorum inquam, qui repulsis iam Iudæis, ex gentilitate uocandi erant ad fidem, & spiritū sanctum in baptismo suscepturi, sanctissimumq; Christi corpus in cibum sumpturi, alijsq; sacramētis tum donationibus magna & immensa dei misericordia, futuri erant clarissimi, sed ij quoq; ingratiſſimi beneficijs tantis dei, quid aliud egerunt, uel etiamnum agūt, nisi quod Christum, quantum in ipsis est, rursus crucifigentes, suā sibi construunt damnationem? fuitq; adeo Christi dolor iste ex multis longe acerbissimus, dum considerabat passionem suam amarissimam in tot millibus hominum fore infrugiferam: imō Christianos quoq; futuros esse ingratos adeo, ut si quibusdam eorum adhuc dare ē crucifigendus Christus, multo plura ei inferrent etiamnum supplicia, quā olim fecerint Iudæi.

Raban. ¶ Rabanus adhuc dicit, ad mortem usq; tristem fuisse dominum, quoniam nouerat sanguinem suum tam inutiliter effundendum, ut tunc uix unum latronem acquireret, unum apostolum perderet. Tristatus itaq; sic Christ⁹, ueluti cum Psalmista inelamauit: Quæ utilitas in sanguine meo? Et hæ ferè sunt illæ potissimæ causæ, quā obrem mœrore tanto confectus dominus fuerit, ut dixerit: Tristis est anima mea usq; ad mortem, ut sudorem insup sanguineum sudarit. Neq; inficiamur rationes adhuc assignari plures posse, ut compassionem uirginis matris, quam pertransiuit gladius ille Simeonis, tempore passionis CHRISTI: pertineret eō pulcherrimæ quoque urbis miserandum excidium. Sed ijs omissis, ad alia progrediamur.

PARTICVLA III.

¶ Quid amplius in hoc primo gradu cernis obsecro, anima mea? Video, inq; Christum ter orare patrem suū, ut à se auferret calicem passionis, sed ut ipse uellet parere, non pro filij uoluntate. Sed quur constanter adeo & p̄seuerāter pro eo rogauit Christus, quod se non adsequiturum certus erat? Eius rei sane quamuis causæ reddi multæ soleant, potissima tamen est, in exemplum & doctrinam nostram id ipsum fecisse?

1. ¶ Et primum quidem, sicut ipse postquam animam suam usque ad mortem esse tristem dixerat, statimque abijt & orauit, ita nos quoque dum persecutiones patimur, dum affligimur, dum malis premimur, clamare ad dominum debemus in sedula & pia precatione. Et qui hominem se nouit, non debet merore confici, & tristitia tabescere, sed potius apertis precordiis coram domino, inde sibi petat auxilium, sicut sacrae scripturae locupletè docent.

2. ¶ Quod autem ad iactum lapidis à discipulis recessit, docere nos uoluit, ut ipsi quoque oraturi, in locum secedamus abditum, sicque magis pio uacare queamus adfectui. Poterat quidem sine dubio simili adfectu orare dominus coram discipulis, sed nobis orandi modum prescribere uoluit, dum in terram pronus lapsus est.

3. ¶ Atque cum tertio etiam legimus ipsum ad orationem rediisse, exemplum nobis proponitur perseuerantiae in orando & constantiae firmæ.

4. ¶ Docemur hinc quoque in omnibus orationibus nostris, uoluntatem nostram uoluntati subicere & attemperare diuinæ; & sic omnino cum domino dicere, fiat pater non quod ego uolo, sed quod tu uis: sicut & oramus quotidie, fiat uoluntas tua sicut in celo & in terra. Quomodo autem aliam à patre suo uoluntatem habuerit Christus, doctores dicunt uariam & multiplicem dici posse de Christo uel in ipso esse uoluntatem: unam secundum diuinitatem, & sic una & eadem est uoluntas trium personarum in diuinis, atque de hac uoluntate loquendo, non orauit hic Christus: quia sic mori uoluit ex decreto & ordinatione diuinæ uoluntatis, sanctæque & indiuiduæ trinitatis. Alia præter hanc dicitur esse in Christo uoluntas secundum humanitatem, in ipsa ratione tamen posita: & secundum hanc quoque pati non recusauit, non quidem propter ipsam in se passionem tanquam sibi contrariam, sed considerato illo fine, propter quem passurus erat, redemptione scilicet totius generis humani, & secundum hanc uoluntatem plane obediens erat deo. Verum quo ad uoluntatem sensualitatis, quæ naturali quodam instinctu tanta supplicia abhorrebat passionis & mortis, libenter effugisset

Matth. 6

Augustin.

Uoluntas Christi.

pœnam mortis, atq; sic secundum hanc uoluntatem sensibilem orabat Christus auferri à se calicem passionis: sic tamen, ut hic quoq; fieret uoluntas patris sui celestis, atq; hoc modo ratio imperabat sensualitati & naturæ, quæuis supplicia ultro & libenter sustinere. Sed cur adeo cōstanter orârit ille, iam tunc quoque non ignarus se non exaudiendum, antea ostensum est, nobis factum esse in exemplum & instructionem.

PARTICVLA QVARTA.

¶ Adhuc in eodem stans gradu anima mea, quid obsecro cernis? Angelum, inquit, ecce uideo apparere domino, ipsumq; cōfortare & solari. Verum quid hoc sibi uult animula mea? aut quid est quod dominus idemq; rex angelorum consolatione confirmatur angeli? Poruit, inquit illa, angelus tanquam subtilis quædam & nobilis substantia consolari sensualitatem CHRISTI, quoniam adhuc corpus Christi clarificatum non erat: & quia sensualitas illa passionem horrebat, potuit eam confirmare angelus, non aliter quàm eam ratio ipsa quoque confortabat, breuitatem promittens supplicij, & imminentē spondens claritatem. Ceterum si personam CHRISTI, qui quidem rex & dominus erat angelorum, contemplamur, nihil minus quàm quod ipsum uel confirmârit in cœpta passione, uel de imminente morte consolatus sit angelus: sed eo tantum modo se exhibuit, sicut sæpenumero minister dominum suum consolari nititur. & angelus itaque fidelissimus Christi ministrator, diuinitatem ipsi^o hic declarauit, dum illi astitit, ipsum consolatus est, ostendens passione sua genus humanum esse redimendum: enixe in super rogans, ut illam maturaret, nec diutius differret: fore enim ut ea ipsa, ruina quoq; implerentur angeloz.

Psalm. 109

¶ Adhuc alia quoque à doctoribus causa redditur, quare apparuerit angelus, nimirum ad declarationem humanitatis Christi, quæ sic consolationem suscipere poterat, sicut antea de sensualitate dictum est. Tertia porro ratio datur illius, quod per hoc magnitudinem sui doloris uoluit insinuare seu manifestare. Et putat hic Christi.

antissimus ille cancellarius Gerson, archangelum Gabri-
 elem apparuisse Mariæ, ipsiq; dixisse, Ne timeas Maria. et Gerson
 sic illi enumerasse immensum, qui ex passione filij sui pro
 uenturus erat, fructum: atq; quid post resurrectionem ei
 gloriæ, quantum gaudij insecuturum erat. Theophyla- Theophy-
 ctus uero: Apparuit, inquit, ei angelus, glorificans eum,
 & dicens, Tua est domine fortitudo. tu enim præuales cō-
 tra mortem & contra infernum liberare genus humanū.
 Quarta etiam causa adsignari potest, factum id esse ad in-
 structionem & informationem nostram, ut ait Iordan⁹:
 quoniam ex illo Christi exemplo, nos quoq; non paulo Jordan⁹
 iam confidentius sperare possumus, quod nobis & oran-
 tibus & in tribulatione quacunque constitutis sancti an-
 geli dei fideliter adsistant. Contemplemur itaque dilectis-
 simi in Christo fratres, & consideremus in hoc primo san-
 ctæ meditationis gradu stantes, immensam CHRISTI
 tristitiam, uideamus sudorem eius sanguineum, animo
 concipiamus & orationem illius & angelicam consolati-
 onem. Oremus nos quoq; & dicamus:

¶ O domine IESV CHRISTE, ultima spes nostra &
 unicum solatium, digneris per te tuosq; bo-
 nos angelos in omnibus tribulationi-
 bus & afflictionibus nos con-
 fortare, præcipue in postre-
 ma necessitate nostra, in
 tremendo mortis
 certamine,

ut habeamus per ueram pœnitentiam, tui
 doloris, tui sudoris, sanguinis & orati-
 onis memoriam. Amen.

DE FVRIOSIA

ET CONCITATA CHR

sti captiuitate, simul ac
 fuga discipulo-
 rum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

TEXTVS EVANGELISTARVM.

Et adhuc loquente domino, ecce Iudas unus
 de duodecim, & cum eo turba multa cum gla
 dijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum
 & senioribus populi. qui autem tradebat eum,

dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite caute. & cum uenisset, statim accedens eum, ait: Aue rabbi. & appropinquauit ad Iesum ut oscularetur. IESVS autem dixit ei: Iuda, osculo filium hominis tradis? Amice, ad quid uenisti? & osculatus est eum. IESVS itaque sciens omnia que uentura erant super eum, processit, dixitque eis: Quem queritis? Responderunt: Iesum Nazarenum. Dicit eis IESVS: Ego sum. Stabat autem Iudas qui tradebat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit eis, ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iterum interrogauit eos: Quem queritis? illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Respondit IESVS: Dixi uobis quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire, ut impleretur sermo quem dixit, Quia quos dedisti mihi pater, non perdidisti ex eis quenquam. Tunc accesserunt & manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum. Videntes autem non qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percussimus in gladio? Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, & percussit pontificis seruum, & abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen seruo Malchus. Dicit ergo IESVS Petro: Calicem quem dedit mihi pater, non bibam illum? mitte gladium tuum in uaginam. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. an putas quia non possum rogare patrem meum,

& exhibebit mihi plus quam duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripturae, quia sic oportet fieri? Sinite usque huc. & cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum. In illa hora dixit IESVS turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus comprehendere me, quotidie apud uos sedebam docens in templo, & non me tenuistis. sed haec est hora & potestas tenebrarum. Hoc autem totum factum est, ut implerentur scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo, & tenuerunt eum. At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

EXPLICATIO ARTICVLI HV.

*ius secundi Particula seu
consideratio
prima.*

AGe itaque anima mea, enitere & ascendens in secundum gradum, circumspecte quid uideas, Iudam, inquit, uideo istum perditissimum, non minimum ex sectatoribus Christi, sed unum ex duodecim, dominum & magistrum suum Christum osculo tradere Iudeis in mortem: atque adeo ad ipsum uenire in montem Oliueti, dolose salutare magistrum, cuius nolebat esse discipulus. Ambrosius dicit: O Iuda amoris pignore uulnus infligis, & charitatis officio sanguinem fundis, pacis instrumento mortem irrogas. Seruus dominum, discipulus prodigium, electus autorem, O Iuda, quid facis? osculo filium hominis tradis? Infelicissime Iuda, ut quid praesumis impudenti ore os Christi sanctissimum tangere? O mutatio psalm. 67 nem dexteræ excelsi admirandam, o stupendam uicissitu-

dinem. Discipulus iste faciem dñi sui osculatur, & conde-
 mnatur: peccatrix mulier Maria osculara est pedes illius, *Luce. 7*
 & saluatur. O miseram tuam mercaturam impie & scele-
 rate Iuda, qui & uitæ datorem & autorem denarijs trigin-
 ta uendidisti in mortem. O fraudulentam retributionē
 & iniquam: quoniā triginta denarios, quos à muliere in
 honorem & sepulturam Christi pro unguento precioso
 impensos, tibi tuisq; furtis & rapinis decedere uidebas, ex
 sanguine Christi recuperare parabas. Profecto sicut insa-
 nabilia uulnera nec austeris medicamentis obediunt, nec *Johan. 12.*
 demulcentibus, sic anima ubi semel est captiuata, & sei- *Chryso.*
 psam dederit cuicumque peccato, nullum emolumentum
 ex admonitionibus consequetur: quod & Iudæ accidit à
 prodicione non cessanti, quamuis omni modo doctrinæ
 esset à Christo cohibitus. Vocauit ille eum in apostolum,
 dispensatorem esse uoluit, potestatem efficiendi demonia
 & curandi infirmos ei tribuit, sedulo in cœna præmonu-
 it, sanctissimo corporis & sanguinis sui sacramento ipm
 cibauit, diuina uirtute eū cū ceteris in terram prostrauit.
 Verum istum à tam scelerato suo proposito pertinacem
 adeo neq; benignitas domini tanta deduxit, etiam cum
 diceret melius fore si natus nō fuisset homo ille. neq; uir-
 tus diuina in mōte oliuēri exhibita, Iudā cohibuit. quin-
 imo in uoluntate semel concepta perdurauit iste, tanti-
 sper dum consummaret eam. Horrendum est prohdolor *Matth. 26.*
 & extremis deplorandum suspirijs, tantam esse posse ali-
 cuius hominis miseriam, quam uel cogitare saltem lon-
 ge miserrimum est. Quanto studio, quanta cura sollicitus *Serson.*
 subinde fuisti turpissime Iuda, propositum istud tuum im-
 pium perficere, usq; adeo ut signum dares similibus tui p-
 fidis & sceleratis Iudæis in capiēdo Christo, quem tu q̄q; *Judas.*
 noras antea sæpius eis elapsurum? Vbi sunt ex doctoribus,
 qui dicant factum id omne esse propter Iacobum mino-
 rem: qui, quia facie Christo erat similimus, frater quoque
 ipsius cognominatus est.

¶ Sed o anima mea, id quoq; mihi aperi, qui factū sit, q̄
 re tanta, tam efficaci magnæ benignitatis signo, osculo,
 p̄mot' nō sit Iudas ad pœnitentiā? Doctores sane hic rñdēt,
 qm̄ sicut in ueteri testamēto manna cuiq; sic sapiebat, ut *Exodi. 16*

- ipse erat (bonis enim bonum, optimis sapidissimum, malis plane ingratum uidebat & insipidum) ita penitus hic cū Christo contigit, quoniā pijs benignus, mitis apparebat & mansuetissimus, malis autē durus & acerbus. Quomodo in extremo etiam iudicio aliter iustis, aliter uidebitur à damnatis. Atq; ideo nihilo emēdatus est hoc osculo Iudas, sed quia demum desperauit & semet suspendit, condemnatus est. Et quotusquisq; iam est Christianorū, qui non peccatum istud Iudæ extreme auerferet? & tamē in dies peccata committuntur isto multo maiora. Iudas eleemosynam furtim subtrahebat, quam ut dispensator erogare debebat pauperibus, Idem etiam num hodie faciunt pleriq; tum procuratores, tum testamentarij. Iudas Christum uendit secundum humanitatem. Quot obsecro iam uendunt illum secundum diuinitatem, periurijs, blasphemijs? Quocūq; hoc seculo ueneris, siue in forum, siue in macellum, siue in tabernas uinarias, uideas hic tā uile nihil esse, ut Christum sanctumq; nomen dei: adeo ut nihil ne teruncio quidem uel emi queat uel uendi, nisi si mul uenalis proponatur hic sanguis Christi, nisi deus in mercis partem rapiatur, nisi deniq; omnia illius & membra & uulnera in medium adferantur. Prodidit quidem Christum Iudas: sed num illi parcunt, aut non etiam traditores eius sunt, qui hoc sanctissimo tempore corp⁹ ipsius sumunt indigne? osculantur & illi eum, ad mensam tāti conuiuij accedunt ut amici homines, & interim ipsum membris suis tradunt in peccato sepultis. Iudas Christum Iudæis & crucifigenribus illum ministris tradidit: sed & tu, quantum in te est, illum denuo crucifigis quotidie, dū quotidie peccatis peccata adcumulas. Imo si passio Christi non fuisset sufficiens pro omnibus peccatis, tunc oportet Christum de nouo mori propter peccata tua, si uellet te saluare. Quam multos iam reperias peccatores, qui pœnitentiam nullam agunt, quantumcūq; ad illam diuinitus incitentur, iam per prædicatores, iā tacto instinctu, iam prosperis rebus & secundis, iam aduersis, neq; tamen proficitur apud illos quicquam. Vnde quid sperandum de eis est, nisi quod cum Iuda, quē egregie adeo imitantur, perpetuo condemnabuntur?
- Chryso.**
- O miserā**
huius se-
culi condi-
tionem.
- Augustin.**
- Ambrosi.**
- Sermon.**

CONSIDERATIO SECVNDA.

¶ Quid deinceps uides anima mea in illo spiritali gradu contextus euangelici? Video, inquit, Iudæos dominum ualidissimo, tum impetu, tum clamore adoriri, funes iniicere collo, uincire manus, omniumque furore ipsum tractare. Impetus hic in capiendo molestissimus utique fuit domino & contumeliosus, ut unctus ille qui nos redimere uenerat à captiuitate diabolica, ligaretur, uinculisque constrictus duceretur à peccatoribus, ab impurissimis qui Hierosolymis erant, hominibus. Aut quomodo non tristis hic fuisset anima CHRISTI, quum ille rex regum uideret se à discipulo traditum, à populo electo uinciri, & instar latronis (ut ipse dicebat) duci? ligauerunt enim, inquit Augustinus, à quo potius solui uelle debuerunt: illum constrictum tenebant, qui potestatem ligandi soluendiq; habet in cælo & in terra.

Augustinus

¶ Eia animula mea, consiste hic in uno illo contemplationis gradu paulo diutius, & circumspecte simul ac meditare attentius, quomodo propter te dominus noster Iesus Christus & propter rotum genus humanum captus est misere. Tu capi debebas, tu uincienda eras, tuo collo astringendus erat funis, tibi manus ligari debebant: quoniam tu peccasti, tu deum offendisti: tu omnis huius amaritudinis causa es, non ille innocentissimus Christus. enitere igitur & uiribus tuis omnibus utere in laudem & seruitutem, cultumq; illius, qui tuo nomine pati rãra uoluit ex ardentissima illa sua erga te charitate.

Bernard.

CONSIDERATIO TERTIA.

¶ Adhuc quid uides anima mea oculis istis piæ contemplationis tuæ in eodem gradu? Discipulos, inquit, uideo omnes à Christo fugientes, solumq; hic inter Iudæos dominum constitutum. Vulgo iactatum prouerbiū est, esse gaudium miseris, si communis calamitatis & mali socios habeant. uerum hic solus astitit dominus, fugientibus omnibus etiam discipulis, quibus ille tanta hactenus

Discipulorum fuga

- exhibuerat beneficia, quos toto plus triennio iam communi conuictu & benignitate sibi habuerat coniunctos, iuxta illud Iob: Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. In eius rei signum & exemplum hodie iam nudatur altaria: nec amplius campanæ pulsantur, eo quòd nullum iam habebant sanctæ fidei sonum apostoli. In significationem illius quoque hodie luminaria successiue per uices psalmorum & lectionum in matutinis precibus extinguuntur, præter unum, quod Christum qui lux uera est, uel secundum quosdam Mariam, designat: quæ ideo quoque die sabbati colitur, quòd tunc sola illa fidem toto terrarum orbe retinuit. Vbi igitur iam nunc pertinax adeo audaciâ tua Petre? ubi istud quod paulo ante dixeras, Etsi omnes scandalizati fuerint in te, at non ego? O Iohannes dilectissime Christi discipule, ubi amor ille tuus feruens, ubi ardentissima charitas, qua præ cæteris te illustrauit dominus? Quid ita reiecta etiam sindone (ira enim Gregorius & Beda sentiunt) au fugisti, immemor iam tuæ fratrisque tui nimium temerariæ præsumptionis, quando dicebatis Christo, posse & uos bibere calicem, quem bibiturus ille erat? O Simon Thaddææ & Iacobe, obliuiosos uos omnesque iam cognationis oblitos, qua coniuncti eratis domino, cum tamen constet multos gentiliū propter unum amicitia uinculum secum alijs periculo & discrimini mortis subiecisse. Vbi uirilís ille animus, animosusque tuus conatus o Thoma, qui ascendente domino Hierosolymam, cæteris apostolis dixisti, Ascendamus & nos, atque moriamur cum illo?
- ¶ Vbi nobilis illa mens Bartholomææ tua? ubi insignis & splendida nobilitatis uirtus? ubi fortitudo, qua plerique ethnici pro suis mortem oppetere constantissime? Quid multa? omnes in uniuersum iam apostoli oblití erant promissionis suæ, quam fecerant domino prædicenti eis, & hac nocte omnes ipsum essent abnegaturi; & tunc quidem audientes hoc, mortem omnes ei promittebant pro illo communem: sed iam capto domino, soluta fide, omnes fugerunt, ut sic impleretur prophetia quæ dicit: Torcular ego calcaui solus, & nõ est de gentibus uir mecum.
- Iob. 19**
- Matth. 26**
- Gregori⁹.
Beda.
Matth. 20**
- Iohan. 17**
- Isaie. 63**

CONSIDERATIO SIVE PARTI-

cula quarta.

¶ Quid præter hæc omnia uides adhuc anima mea? Mærorem maximum & tristissimum uideo, inquit illa, dolorem discipulorum, quum iam in fugam uersi essent. Immensam quoque intueor cõpassionem uirginis maris, de dira dilectissimi filij sui captiuitate. Nõ est quod cogiter aliquis fugam istam discipulorum, Christo tantum mæstitiam & dolorem attulisse, cui nõ poruit utiq; nõ eẽ molestissima. Ipsis quoq; apostolis tristis fuit & plena dolore, se tam impudenter & ignominiose a suo decedere magistro. Quis enim uerbis exprimere queat tantũ istum discipulorum dolorem, tristitiamq; tãtam ex tam repentina fuga, adeo ut nullus eorum uel extremum uale dicere potuisset optimo & domino & præceptoris: nullus ei uerbum dicere seu mutire saltem audebat, tantum undiq; fuga, alio horsum, istorsum alio profugiente. Et uerisimile est, quosdam illorum, ut Iohannem maxime, ad habitaculum ubi Maria erat, confugisse. illiq; simul & alijs cohabitantibus quæcunq; acta iam essent, denunciasse. Iam itaq; anima mea contemplare hic mecum, pulsante sic ad ostium sanctarum matronarum Iohanne & intromisso, quomodo interrogauerint eum, quare aufugisset, quid sibi hæc fuga uellet, quid rerum ageretur, quidue ipse tam tristis & mæstus adcurreret. Vere dicebat Maria, filius meus dilectissimus captus est, in mortem traditus amarissimam. O me miseram, o infelicem, o calamitosam matrem, filius mihi charissimus uinctus est. Ah uideo, uideo inquam iam impletam esse prophetiam illam, Percussus est pastor, disperguntur oues. Huiusmodi quædam & id genus similia plura, uix præ lachrymis tamen eloqui potuit mæstissima mater. Quid inter hos plãctus Maria Magdalena? quid dixerit obsecro Martha? Iohannes utique uix per gemitus & suspiria enarrate eis cepit captiuitatem domini, imperum Iudæorum, fratrum suorum & condiscipulorum fugam ignominiosam. Hincq; lachrymæ, fletus, ululatus & gemitus con-

Zachã. 13

sequuti, atque dolentissimæ matris luctus immensus, ut
 tota domus planctu & mœrore repleretur. Videte hic &
 cogitate apud uosmetipsos, quotquot amorem uel erga
 liberos uel coniuges experti estis, cogitate inquam & ex-
 pendite, quantum tristitiæ, doloris, fletus & suspiriorum
 mœstissima mater habuerit, quæ chariorem sibi habuit
 filium suum, quàm ulla unquam mater, neque enim igno-
 ra erat, quomodo ipsum concepisset de spiritu sancto,
 admiranda quædam ipsi denunciante angelo. sciebat
 quo pacto apparuissent illi uixdum nato angelorum cho-
 ri. Et breuiter per reuelationem diuinam cognitum ha-
 bebat, ipsum uerum esse & deum & hominem, quo ma-
 iorem ex eius captiuitate dolorem concipiebat. Con-
 templemur nos quoque omnes, quàm tristitiæ in hoc
 habuerit dominus ex unius discipuli per osculum tradi-
 tione, ex communi aliorum omnium fuga, quum iam
 solus ipse à Iudæis captiuus abduceretur: unde maximus
 quoque Mariæ dolor & tristitia emergebat. Oremus ita-
 que communibus uotis & dicamus:

Pia preca-
 tio.

¶ O domine IESV CHRISTE, tuæ nos misericordiæ ca-
 ptiuos dedimus, quoniam & tu pro nobis uoluisti igno-
 miniose & cum prodicione capi atque ligari. Susci-
 pe nos in gratiam, nostræque nobis remitte debi-
 ta. Tuere nos domine à proditorijs mundi
 osculis, ab omnibus peccatorum uincu-
 lis nos libera, & ab horribili inferni
 carcere, uera mediante pœni-
 tentia & pia huius igno-
 miniosæ captiuita-
 tis recordatiõe,
 Amen.

CHRISTI
548
S QVOMODO DOMI

NVS IESVS AD ANNAM ET

Caipham ductus, atq; coram eis illu-
sus sit et accusatus.

ARTICVLVS .III.

Johan. ix. Cohors autem & tribunus & ministri Iudæ-
orum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt
eum, & adduxerunt ad Annam primum. Erat
enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.
Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iude-
is, Quia expedit unum hominem mori pro po-
pulo. Petrus uero sequebatur eum à longe, &
alius discipulus usque intro in atrium summi sacer-
dotis. Discipulus autem ille erat notus pontifici,
& introiuit cum Iesu in atrium pontificis. Petrus
autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo disci-
pulus alius qui erat notus pontifici, & dixit osti-
ariæ, & introduxit Petrum. Quem cum uidisset
ancilla, ait: Nunquid & tu ex discipulis es homi-
nis istius? At ille dixit: Mulier, non noui illum.
Nescio quid dicis. Stabant autem serui & mi-
nistri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant
se. Erat autem cum eis & Petrus stans, & calefa-
ciens se, ut uideret finem. Pontifex ergo interro-
gauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius.
Respondit ei Iesus: Ego palam locutus sum mun-
do. ego semper docui in synagoga & in templo,
quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locu-
tus sum nihil, quid me interrogas? interroga eos
qui audierunt quid locutus sim ipsis. Ecce non sciunt
quid dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, unus

assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens:
Sic respondes pontifici? Respondit Iesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis? & misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. Erat autem Simon Petrus in atrio deorsum stans & calefaciens se. Rursus autem cum uidisset & illum alia ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Et hic erat cum Iesu Nazareno. Et post pusillum accesserunt quæstabant, & dixerunt Petro: Vere & iu ex illis es, nam & loquela tua te manifestum facit. & iterum negavit cum iuramento, quia non noui hominem. & interuallo facto quasi horæ unius, dicit ei unus ex seruis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam: Vere & hic cum illo erat, nam & Galilæus est, non ego te uidi in horto cum illo? Tunc cœpit detestari & anathematizare & iurare, quia nescio hominem quem dicis. Et statim gallus cantauit, & conuersus dominus, respexit Petrum: & recordatus est Petrus uerbi, quod dixerat ei Iesus, quia priusquam gallus cætaret, ter me negabis hodie. & egressus Petrus, fleuit amare. Mane autem facto, concilium inierunt omnes principes sacerdotum, & seniores populi aduersus Iesum cõuenerunt & conciliū fecerunt: quærebant aduersus Iesum testimoniū, ut eum mortuaderet: nec inueniebant, quibus multi falsi testes accesserunt aduersus eum, & cõuenientia testimo-

nia non erant. Nouissime uero uenerunt duo falsi testes, & dixerunt: Quoniam nos audiuius eum dicentem, possum destruere templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactū reedificare. Exurgens autem summus sacerdos, interrogauit Iesum, dicens: Nihil respondes ad ea quæ isti aduersus te testificantur? Iesus autē tacebat. Rursum summus sacerdos interrogat eum, & dixit ei: Adiuro te per deum uiuum, ut dicas nobis si tu es Christus filius dei benedicti. Dicit illi Iesus: Tu dixisti. Et ait illis: Si uobis dixerō, non credetis mihi: si autem & interroga uero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Veruntamen dico uobis, amodo uidebitis filium hominis sedentem à dextris uirtutis dei, & uenientē in nubibus cæli. Tunc princeps sacerdotum scidit uestimenta sua, dicens: Blasphema uit. quid adhuc desideramus testimonium? Ecce nunc audistis blasphemiam de ore eius. Quid uobis uidetur? At illi respondentes, dixerūt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius, & qui tenebant eum, illudebant ei: & cooperuerunt faciem eius, & colaphis cædebant eum. Alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicētes: Prophe tiza nobis Chryste, quis ē qui te percussit? & alia multa blasphemantes dicebant in eum.

ENARRATIO ARTICVLI
huius tertij.

¶ Porro iam anima mea pie contemplationis tuæ pedem in tertium hūc spiritualem gradum colloca, & quid hic quoq; uideas ediffere. Oh quid uideo? & uix præ tremore uidere queo. Ah non omnes hinc creaturas exhorrescere? non omnia omnium hominum pectora scindi? Quum deus & dominus noster IESVS CHRISTVS propter peccata hominum captiuus & uinctus ab ipso iā usque monte Oliueti ad ædes Annæ ducitur, hinc inde trahitur, ceditur, trahitur, ipseq; interim mitis adeo & māfuetus ista perfert omnia: cumq; toties antea ex eorum elapsus fuisset manibus, si quando uel lapidibus obruere, uel ex monte dare præcipitem ipsum uolebant, nunc uero eum quem tam diu optârunt, pertrahunt, lacerant, inclamitant, Iam ne nobis contigisti? nunc in manibus es nostris? tu ille es quem quærebamus? Huiusmodi clamoribus ipsum deducentes, per torrentem Cedron pertraherant, usque ad ædes Annæ, ita ut iam hic dicere poterat dominus illud cum Dauide, Ex omni parte me angustia premunt. fuitq; adeo ductus hic primus, quo illusus est dominus in passione sua. Nouies enim mitissimus ille dominus hinc inde ductus est, primo ad Annā, secundo ad Caiapham, tertio ad Pilatum, quarto ad Herodem, quinto rursus ad Pilatum, sexto in prætorium, septimo ex prætorio in locum iudicij, octauo ex iudicij loco iterum in prætorium, nono ex prætorio in caluariæ locum. Hinc illa pia quorundam & religiosa consuetudo, qui hodie templa nouem inuisunt, in singulis orantes quinquies orationē dominicam & symbolum apostolorum, in honorem passionis dominicæ & quinque uulnerum CHRISTI. Alij septem tantummodo templa uisitant, eo quod in prætorium & ad Pilatum bis ductus est dominus. Amen.

Johan. 8
Luce. 4

1. Para. 27.

PAR TICVLA SEV CONSIDERATIO
deratio secunda

¶ Quid amplius uides anima mea obsecro? Sisti uideo mitissimum dominum IESVM CHRISTVM simul & adulari coram Anna pontifice. Oh cæll terræq; domum

m m

minum, uiuorum ac mortuorum iudicem, turpiter adeo & ignominiose coram pōrifice iudicari. Quia enim Cai-phæ socer erat Annas, primum ad istum duxerunt Christum Iudæi, ut sic plus & autoritatis & fidei res habere uideretur, si coram seniore etiam pontifice causa excidisset. Quid quod ij duo contra legis decretum cōmerant hoc modo pontificatū, ut utriusque ex altero alter annum obtineret pontificatum? Verum qualesquales erant pontifices, talia eorum iura: quales domini, tale ipsorum erat famulitiū. Neque deum amabant, & temporalia tantū bona requirebant, iustitiæ & æquitatis rationem nullam habebant. Et tamen ihs quoque dominus sapientissimus ita omnino prudenter, ut contra ne mutire quidem poterant, respondere dignatus est, dicens palām se prædicasse, iudicium illius & æstimationem aduersarijs quoque se relinquere, ut ipsi dicerent quid loquutus fuerit. Tanta erat Christi, tum uitæ inculpatæ, tum saluberrimæ doctrinæ iustitia. Cæterum ut nunc quoque palpationes, assentatiōes in aulis principum plurimæ sunt, ita iam olim fuit apud Annam quoque, cui seruus bene placere studens, heu heu turpiter se perdidit. manus enim iniiciens CHRISTO ipse, misere in manus incidit dei, alapam cum dedit Christo uehementē adeo, ut membra illius omnia, omnia uiscera commouerentur, sanguis ipse quoque iam profileret plurimus: cicatricem male illius infligeret in gentem, quæ nunc etiam Romæ subobscurior in Veronica cernitur, ubi sudario faciem suam impressit dominus. O admirandam diuinę ultionis patientiam, o stupendum dei iudicium. Non ipsum ad scelus tantum è cælo demissum fuisse ignem, qui scelestum hunc uno hiatu absorpserit? Non tellurem imam quoque dehiscentem ualida uoragine scelus istud absumpsisse? o sceleratum seruum, o uile & sordidum mancipium, summam illam & altissimam dei sapientiam præsumit nimis confidenter docere, quid respondeat pontifici, quod ipsum sane dolorem hunc Christo magis exacerbauit.

Alapa.

¶ Neque desunt ex doctoribus, qui dicant seruum hunc ipsum fuisse Malchū, cui paulo ante auriculam rescissam sanaue

rat dominus, quæ summa fuit & extrema desperati hominis ingratitude. Sed huic quoque CHRISTVS responsionem dedit mirissimam, nobis uel maxime in eruditionem & instructionem, ut sic nos etiam proximos nostros humaniter & placide corripiamus. Dixit enim: Si male loquutus sum, testimonium præbe de malo: sin bene locutus sum, cur me cædis? Tam rationally, tam prudenter & nihil minus quam concitate, iam maxime Iesus innocentiam suam defendebat. Verum uesanus & malignus pontifex, uidens & scelerati serui summam malitiam, & sanctissimam Christi innocentiam, tamen conuiuet, tamen ad hæc omnia magis mutus quam piscis, tacet. Væ illis, qui innocentes adeo uiolenter opprimi sinunt, quam frigide, quamque male habebunt in nouissimo die, rationem suæ impietatis reddituri?

Chryso.

CONSIDERATIO III.

¶ Adhuc in eodē stans gradu, uideo quantum doloris concipiat Christus ex dilectissimi discipuli tum fuga, tum abnegatione. Ille enim in maxima miseria constitutus, adhuc tamen Petri recordatur, inter manus tenentium & illudentium sibi Iudæorum, magis, quam de se, super illo contristatus, quod ad unius ancillæ non malo etiam adfectu, sed ex compassione interrogantis uocem, magistrum & dñm suum abnegarit. Ah discipulus ille dominum iam suum negat, qui antea interroganti ei, quæ nã ipsi dicerent esse filium hominis, responderat, Tu es CHRISTVS filius dei uiui. discipulus ille, cui dominus clauas promiserat regni cælorum: discipulus ille, cui dixerat dominus, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ille inquam discipulus, qui paulo ante receperat dño se cum ipso & in carceres & in mortem iturum, nunc eum per-

Matth. 16

Matth. 26

etiam deinceps per omnem uitam suam, audito sub idē
 poris gallo, fleuit acerbissime, usque adeo ut (si modo sua
 manet historijs & sacris lectionibus fides) foraminulen-
 tæ illi factæ sint buccæ, ex continuo isto lachrymarum ef-
 fluxu attritæ. Et quamuis Hieronymo & Augustino nō
 constat, an ter in atrio Annæ Petrus negarit dominum,
 aut negatio tertia facta ne demum sit in atrio Caiphæ: ta-
 men quicquid id est, constat utique eas certo factas esse, &
 quidem tres singulas. Verum hinc quid colligis anima
 mea, quando constat omnia quæcunque scripta sunt, ad
 nostram doctrinam esse conscripta? Ne quis, inquit, ni-
 mium præsumat, ne sibi uiribusque suis plus æquo tribu-
 at, ne forte & ipse cum Petro cadat. Audierat quidem Pe-
 trus sibi dictum à CHRISTO, quoniam ea nocte ter ipsum
 negaturus esset: uerum nimium sibi confidit ille, plus sibi
 tribuens quàm ueritati diuinæ. Nemo de se nimium præ-
 sumat, quin potius etiam qui stat, uideat ne cadat: quia hu-
 militas est, quæ omnia quantumuis ardua uincit & ex-
 uperat. Et quis credidisset latronem præuenire in cælo,
 nō dico Iudam, sed omnes apostolos, ipsumq; adeo apo-
 stolorum principem Petrum?

¶ Eodem porro hoc suo lapsu futurus ille torius eccle-
 siæ pontifex Petrus erudiebatur, quō & ipse cōpari debe-
 ret peccatoribus cæteris, si quando cōuersionem pararet,
 neq; eos statim cōtemnere. Insuper nos quoq; hic doce-
 mur, quotiescunq; abnegauerimus dominum per pecca-
 tum mortale, audito gallo, hoc est, prædicatore, pœnitē-
 tiam agere, flere cum Petro quàm amarissime, eo quōd
 peccatum nullum sit tam magnum, quod non possimus
 pœnitentia, lachrymarumq; fonte delere. Sic fit, ut cum
 flente Petro conseruemur, qui poteramus cum desperate
 Iuda damnari. Quisquis igitur est pœtōr, nō peccatum tan-
 tum inspiciat Petri, sed pœnitentiam quoq; attendat, quā
 habuit & displicentiam de peccato.

CONSIDERATIO QUARTA.

¶ Quid insuper in hoc gradu conspicias anima mea? Chri-
 stum dominum ualidissimo impetu duci uideo ad pontifi-

cem Caipham, ibiq; uarijs modis rideri, eludi & impie plane tractari, Iudæos omnes cōcurrere & conuentre uideo in senatum aduersus Christum, testes iniquos parari intueor. Dicūt autem doctores, paulo post medium noctis dominum ab Anna in ædes Caiphæ esse deductum. ibi tota cum eo nox transacta est illusionibus, ludibrijs, conuitijs, cōrumelijs & blasphemijs. Mane facta, clamore maximo rursus irruerunt in dominum, ipsumq; sine omni misericordia protraxerunt, huc illuc detruserūt, barbam capillosq; euulserunt, rapiētes ad pontificem.

¶ Conuenerunt itaq; seniores populi & sacerdotes, atq; ex summa inuidia parem conceperunt lætitiā, maximūq; gaudium, uidētes captum se iam habere Christum, quem tam diu quæsierant, ita ardentē feruentēq; ipsos reddebat odij amaritudo. Vocatur Christus, sistitur pro concilio. ubi mirum dictu est, neminem adeo fuisse qui ipsum uel adiuuisset, uel consolatus esset, uel misericordia sui commotus fuisset. Tantum ardebant omnes audire proferreq; aduersus eum testimonia, ut impleretur illud psalmi: *Psalm. 40*
Oñes inimici mei cogitauerunt aduersum me mala, uerba iniqua proposuerūt aduersum me. Ad extremū deniq; hoīes duos similes sui, malos & mēdaes inuenerūt. neq; em̄ quærebāt testes synceros, qui propter iustitiā, qd uerum esset eloquerentur, sed fucum tantum & prætextūm testimoniū inquirebant. Et adhuc tamen quicquid id erat testimoniū, conueniens non erat: quoniam iniquissimi testes non uerba tantum, sed & intellectum & sententiam eorum quæ Christus dixerat, immutauerunt. Verba quidem, quia CHRISTVS dixerat, Soluite: ipsi loco illius subijciebant, possum destruere. CHRISTVS dixerat, Et ego resuscitabo: isti dicebant, reædificabo. Insup quoq; quod Christus non dixerat, addiderunt manufactum.

¶ Inrelectū uero uerborum quoq; immutauerunt, quia loquebantur de materiali isto templo Salomonis, cum ipse interim id totum dixerat de tēplo corporis sui, quod ille tertia die resuscitaturus erat in resurrectione. Omnis autē hæc sententia, totusq; adeo ille adfectus in eis erat deprauatus, quoniam eo ipso testimonio sanguinem cupiebant innocentem effundi: atque ideo nec conueniens

extitit, neque uim aliquam habuit, eo quod falsum erat & confictum. Ideo CHRISTVS quoque respondere ad hæc nihil uoluit, sed patientiam suam manifestans, nos docuit tacere potius debere, quam sine commodo defendere & purgare. Caiphas autem interrogauit Iesum ex malitia, ut sic ex illius responsione aliquam calumniam inueniret. Et ecce quanto Iesus tacebat, tanto magis impius pontifex furore succensus ac superatus, eum ad respondendum prouocat, ut ex qualibet occasione sermonis locum inueniat accusandi. Exurgens in medium, adiurat in super Christum, ut ediceret coram omnibus an ipse esset Christus. Verum ille dans honorem deo, respondet cum ueritate, aduentum suum ad iudicium illi prædicens, quo iudicaturus tunc esset, sicuti nunc ab ipsis iniuste iudicio sistebatur.

Person.

¶ Ibi statim Caiphas ex more Iudæorū uestimenta sua scidit, sibi audire uisus ex Christo blasphemiam. Qua in re sanctior erat Iudæorum consuetudo, quam ea quæ est inter nos Christianos, qui audimus quoridie blasphemias dei undiq; nec aliquod tamen meditamur & paramus remedium. Quamuis id ipsum quoque Caiphas adfectu bono non fecit, sed eo maxime, ut sic ueluti sententia sua blasphemum declaratum dominum, in maiorem raperet inuidiam Iudæorum, ipsiq; illum deinceps adhuc tractarent indignius. Neque eum sefellit spes sua, cœptū est enim deinde adclamari fortius. clamoribusq; replebantur atria tota, & ipsi iam parietes resonabant ex hostu clamantium: Reus est mortis. Non parum cuique etiam fonti, & qui mortem malefactis demeruerit, doloris concitatur, cum audit se reum mortis pronunciarī, damnari, conclamari undique. Quid putas tristitiæ hinc sibi conceperit CHRISTVS, qui & innocentissimus erat, & causam mortis (uel Pilati quoque iudicio) nullam habebat? qui solo ducebatur amore erga genus humanum, ad tam dura subeunda supplicia. O sinistrum, o corruptū, o iniustissimum iudicium; iudex iniquus, adculatores iniusti, testes mēdaces, adseffores improbi: & n̄ omnes Christi erant aduersarij.

CONSIDERATIO QUINTA

Articuli huius ultima.

¶ Nunquid amplius anima mea uides in hoc gradu? Video, inquit, Christum à Iudæis huc illuc rapi impudenter, impie tractari, crinibus lacerari, alapis cædi, conspui, turpiter omnia: tantisq; clamoribus, ut posset impetū hunc exaudire tenerrima uirgo, eademq; sanctissima mater Maria: quæ quantum doloris conceperit obsecro, audiens alapas & uerbera dilectissimi filij, clamores quoq; tumultuantium Iudæorum. Quid autem turpius, quid ignominiosius quàm expui in faciem speciosissimam, in quam desiderant angeli prospicere, quæ plena est gratiarum & desiderata cunctis gentibus? Alius in hoc imperu ipsi uellebat barbam, alius comam diripiebat, alius fricabat faciē, trudebat alius aliō, pugnis cædebant omnes, conculcabant pedibus, in ipsum irruerant impetuosissime: & quasi uenatores inuenta fera, sic uolentia & furore ferebantur: uelut canes uenatici capta præda, in iram efferuescebant. sicque impletum est, quod prædictum erat per prophetam: Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus, faciem meam non auerti à percutientibus me, & conspuentibus in me. Impleta sunt etiam uerba illa Iob, Exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis. O insignem Iudæorum uesaniam, quibus satis non erat supplicium tantum, quod Christo infligebant, nisi insuper illi illuderent uocabulo prophetiæ, ut sic eis prædiceret, quis ipsum percussisset, contemneres per hoc diuinam sapientiam, interrogant: Dic nobis Christe, quis est qui te percussit? Nunc demum scitis peruersissimi Iudæi scisse ipsum omnia? scitis inquam uerum confiet, ut ne id scieritis impune, quin potius ideo ab ipso iusto iudicio condemnati in gehennam ignis detrudimini. Scitis ecce iam, illum facillime potuisse quod quærebatis uobis dicere. Verū pessimus iudex, pessimis quoq; imò perditissimis, seruis Christū tradiderat, adeo ut eorū q̄ q̄ que pœnas maiores grauioraq; supplicia inferre Christo poterat, eo uolebat eē & haberi honoratior, ceterisq; lōge

Bernardus

Chrysostomus

Isaie, 53.

Iob, 16

præstantior. Atq; ideo sine omni commiseratione impie tractabant filium dei, non parcentes quicquam, quo minus ad huberrimam sanguinis profusionem illū caderēt.

Chrylost. Quam autem repente poterant creaturæ omnes ulcisci conditorem suum, nisi id peculiariter præcauisset deus? Quoties enim tum elementa, tum cæli uindicârunt contumelias & iniurias seruorum dei? Aut nonne ad aperta

Nume. 16 ex imo hiatu terra, deuorauit Dathan & Abiron? Non &

Exodi. 14 Pharaonem cum uniuerso exercitu suo dimersum in mari rubro legimus? Nonne infectus aer multa hominū millia peremit, sicut in historia Regum legitur? Nōne ignis Chore perdidit cum omnibus suis, quod Moyſi aduersari erant? Quoties cælum afflixit peccatores iam grandine, aliàs fulmine, nunc fulgoribus, nunc estu, siccitate interdum? Et quis dubitat hic elementa quoq; non permisſe se, ut hæc impune licerent Iudæis, nisi id ita uoluisset deus? Imo angeli interfecissent eos, sicut occiderunt multa hominum millia de castris & exercitu Sennacherib.

2. Para. 32. O igitur immensam dei, in summa hominum malitia & impietate, patientiam.

Hierony.

¶ Quur autem serenissimam Christi faciem uelârunt Iudæi? quoniã, ut inquit Hieronymus, tã amabilis fulgor egrediebatur ex oculis Christi, q̄ aspicientes in eum, conceptam malitiam, quam in animo habebant, non potuerunt ad libitum perficere: unde eum uelauerūt, ne inspicerent oculos eius, indignissimi, qui uiderent faciem, quã angeli desiderant aspicere: quam omnes omnibus retro seculis, tum patriarchæ, tum prophetæ, maximo ardore

Psalm 79 cupiebant semper intueri, gemitibus assiduis, continuis suspiriis perentes & clamantes: Ostende nobis faciem tuã, & salui erimus. Qui sedes sup Cherubim, manifestare, faciem tuam ostende nobis.

¶ Hanc isti perfidi & iniquissimi, ne uiderent, uelârunt. Et quamuis pleriq; omnes Christiani peccata hæc Iudæorum abominantur, ipsi tamen similia non desinunt committere: cuiusmodi sunt qui ore Christum confitentur, factis negant. s; sane alapis cædunt Christū. similiter qui ex proposito in uoluptatibus & uanis turpibusq; cogitationibus perseverant, conscientiam suam prauis uolupta-

tibus polluunt, in faciem Christi cōspuunt. In faciem cæ-
dunt dominum, quotquot blasphemant & iurant, quia
iuramentum ad diuinitatem Christi usq; pertingit.

Gregori^o.

¶ Qui clam peccant, alijs interim hominibus boni cu-
pientes uideri, quid aliud faciunt, quàm quod faciē Chri-
sti uelant? quamuis & id ipsum aliquanto melius est, aper-
te omnibusq; manifeste peccare, propter offendiculum
aliorum.

¶ Nos itaq; iam tandem hunc etiā ab Anna ad Caiphā
ductum domini, adcusationem tantam, tam falsa testimo-
nia aduersus illum adducta, impias adeo illusiones & ca-
lumnias meditantes, gratias agamus ei pro tot tantisq;
beneficijs, pro tam diris supplicijs, & clamantes sic ore-
mus:

¶ O domine Iesu Christe, qui ob redemptionem gene-
ris humani iudicib⁹ præsentari, inique adcu-
sari, illudi quoq; uoluisti & conspui,
da ut nunq; ab hostibus sedu-
camur, sed custodi nos ab
omni adcusatione
mala, ut sic læti
& alacres
appareamus coram te iustissimo iudice per
remetipsum deus, qui es benedictus in
secula seculorum.
Amen.

Precatio:

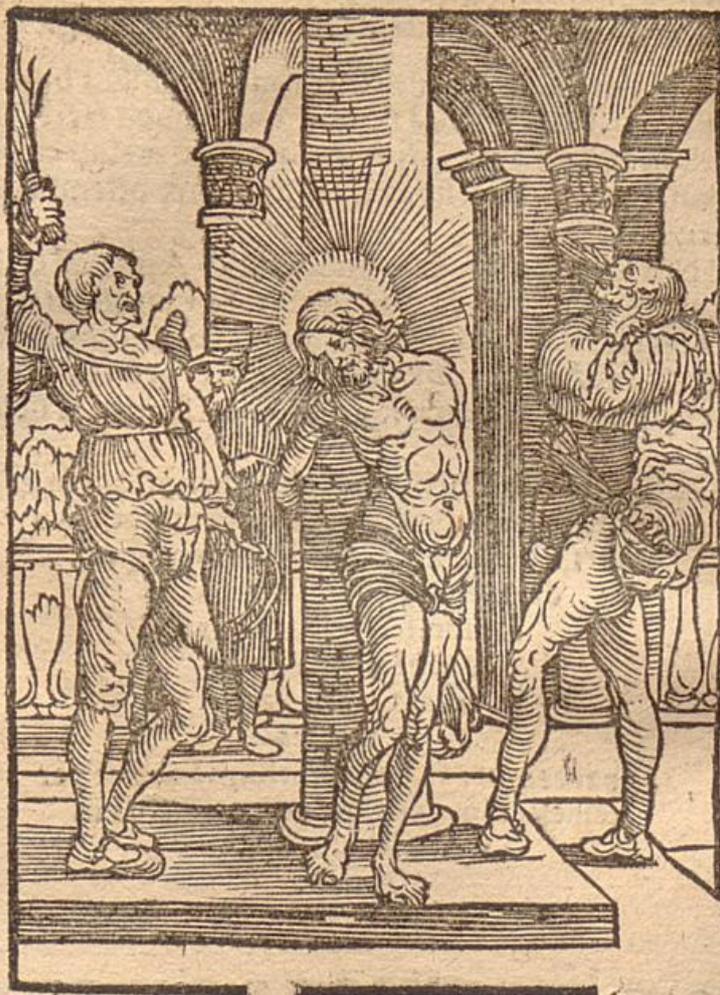
¶ Q VIBVS MODIS ¶

IESVS CHRISTVS CORAM

Pilato & Herode adcu-
sus, flagellatus, coro-
natus quoq; sit
& illusus.

mm v

PASSIO
ARTICVLVS QVARTVS.

TEXTVS EVANGELISTA
rum.

Surrexit autē omnis illa multitudo populi, & seniores & principes sacerdotum adducunt Iesum ligatum in prætorium, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi. Ipsi uero non introierunt præ

rorium, ut non contaminarētur, sed ut manducarent pascha. Tunc uidēs Iudas qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitētia ductus, retulit triginta argēteos principibus sacerdotum & senioribus, dicēs: Peccaui tradens sanguinem iustum. At illi dixerūt: Quid ad nos? tu uideris. Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia precium sanguinis est. Consilio autem inuito, emerūt ex illis agrū figuli in sepultutam peregrinorū. Propter hoc uocatus est ager ille, Acheldemach, hoc ē, ager sanguinis, usq; in hodiernum diem. Tunc impletum est, quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acceperūt triginta argenteos precium apreciati, quem appreciauerūt à filijs Israel: & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi dominus. Pilatus ergo exiuit ad eos foras, & dixit: Quam accusationem assertis aduersus hominem hunc? Responderunt & dixerunt: Si non esset hic malefactor, non tibi tradissemus eum. hūc inuenimus subuertentem gētem nostram, & prohibentem dare tributa Cæsari, & dicentem se Christum regem esse. Dixit ergo Pilatus: Accipite eum uos, & secundum legem uestram iudicate eum. Dixerunt ergo Iudæi: Nobis non licet interficere quenquā. Introiit ergo iterum in prætorium Pilatus, & uoca-

uit Iesum, & dixit ei: Tu es rex Iudæorū? Respōdit Iesus: Tu dixisti. Et cum hoc dixisset, exiit ad Iudæos, & dixit ad principes sacerdotum & turbas: Nihil inuenio causæ in hoc homine. At illi inualescebant, dicentes: Commouit populū, docens per uniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa usq; huc. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset. Et ut cognouit quod de Herodis potestate esset, remisit eū ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem uiso IESU gauisus est ualde. erat enim cupiēs ex multo tempore uide re eum, eo quod audiret multa de eo, & sperabat signum aliquod uidere ab eo fieri. Interrogabat autē eum multis sermonibus. At ipse illi nihil respondebat. Stabant autem principes sacerdotum & scribæ constanter accusantes eū. Spreuit autem illum Herodes cū toto exercitu suo, illisitq; indutum ueste alba, & remisit ad Pilatū. Et facti sunt amici, Herodes & Pilatus in ipsa die, nam ante inimici erant adinuicem. Pilatus autē, cōuocatis principibus, sacerdotum & magistratibus & plebe, dixit ad illos: Obtulistis mihi hominem hunc quasi subuertentem populū, & ecce ego coram uobis interrogans, nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eū accusatis. sed neq; Herodes. Nam remisi uos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei. Ingressus ergo in prætorium, dixit ad Iesum: Tu

es rex Iudeorū? Repōdit Iesus: A temetipso hoc dicis? an alij dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus sum? Gēs tua & pōtiffices tui tradiderūt te mihi, quid fecisti? Respōdit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudæis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. omnis qui est ex ueritate, audit uocem meā. Dicit ei Pilatus: Quid ē ueritas? Per diem autem solennem consueuerat præses populo dimittere unum uinctum, quem uoluissent. Habebat autem tunc unum uinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Est autem consuetudo uobis, ut unum dimittam in pascha. quē uultis dimittam uobis? Barabbam an Iesum qui dicitur Christus? Sciebat enim q̄ per inuidiam tradidissent eum. Principes autem sacerdotū & seniores persuaserūt populis ut peterent Barabbam, Iesum uero perderent. Respondens autem præses, ait illis: Quē uultis uobis de duobus dimitti? At illi dixerūt, Barabbā. Erat autem Barabbas latro, qui erat propter seditionem quamdam factam in ciuitate & homicidium, missus in carcerem. Dicit illis Pilatus. Quid igitur faciam

de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid mali fecit? emendatum ergo illum dimittam. Tunc apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. & milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius. & ueste purpurea circumdederunt eum, & ueniebant ad eum, & dicebant, Aue rex Iudæorum. Exiuit ergo Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco eum foras, ut cognoscatis quia nullam inuenio in eo causam. Exiuit ergo Iesus, portans coronam spineam & purpureum uestimentum. Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo uidissent eum pontifices & ministri, clamabant: Tolle tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum uos, & crucifigite. ego enim non inuenio in eo causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est prætorium, & dicit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset de super. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Pilatus autem cum audisset hos sermo-

nes, adduxit Iesum foras, & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur lithostratos, hebraice autē gathatha. Erat autē parasceue pasche, hora quasi sexta. Et dicit Iudæis: Ecce rex uester. Illi autē clamabāt: Tolle tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regē uestrum crucifigā? Respōderunt pontifices: Nō habemus regem nisi Cæsarem. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicēs: Nihil tibi & iusto illi. multa enim passa sum hodie per uisum propter eum. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Iesus autē nihil respondit. Tunc ei dicit Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Et non respondit ei uerbū ullum. Videns ergo quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret in populo, accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius, uos uideritis. Et respōdēs uniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Dimisit ergo Pilatus Barabbā eis. Iesum autē crucifigendum tradidit secundum uolūtatem eorum.

EXPOSITIO ARTICVLI

huius quarti.

CONSIDERATIO PRIMA.

¶ Quid ita te torques animula mea? cur adeo turbaris? quid uero es tristis? cur mœrore tanto sollicitaris? aut quid uides in quartum gradum iam piæ meditationis euecta? Non, inquit, contremiscerem, non horrerem, aut non uires mihi meæ omnes deficerent, cum uideam dominum & creatorem meum, coram omni populo clara luce impie adeo & impudenter maximis clamoribus ad prætorium Pilati pertrahi? Tota enim tunc gens Iudæorū ex omnibus tum regionibus tum ciuitatibus congregata ad erat Hierosolymis, propter imminentem paschalem festiuitatem: fiebatq; circumductio illa Christi coram omnibus publice per uicos & plateas, comitantibus etiam dominum summis sacerdotibus, pontificibus & scribis. Tūc quā turbatum fuisse putas cor uirginis matris, quæ & ipsa dominum suum & dulcissimum filium, omnibus de- spectum, sequebatur, cum iam iam cruci tradendus & ad- figendus esset? O dolorem, o luctum, o planctum uirginis, cum uideret filium suum spretum ab omnibus, consputū, ligatum hinc inde trahi & trudi. O turbatum pectus Mariae, cum uideret Iudam quoque commissi sceleris pudore & pœnitentia tangi.

¶ Hic apud se cogitet quilibet Christianus, quod induratum quoq; Iudæ cor, peruersus ille animus quoq; com- morus est. Vidēs enim iste dominum magistrumq; suum misere adeo ab omnibus tractari, ad Pilatum ignominio se pertrahi, uidens dolentissimam matrem Mariam tristis- simas matronas cæteras, perturbatos discipulos, in se re- uersus, pudorem commissi facinoris concepit, sibi ipsi ira- tus, ratusq; est indignum esse se quem terra portaret am- plius. Quod si igitur adeo compassus est Christo Iudas, quem paulo ante tradiderat, quid tu peccator miserande facis, quauis petra durior, ipsoq; Iuda induratus magis? Iudas pœnitentia ductus, pecuniam sanguinis innocentis precium restituit, honorem & gloriam quam Christo ad- emerat reddidit, peccatum tantum confessus est corā omni- bus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. Peccator ecce maximus, utut peccauerat grauius, quā prope ta-

men ad uiam salutis peruenit, hoc uno impeditus errore, quod peccata sua maiora putaret, quam quæ apud deum gratiam & remissionem inuenirent? desperans itaque corruit, suæque ruina ualidum posteris omnibus reliquit exemplum spei & diffidentiae. Vbi mihi consideret bona magnaque Christianorum pars, an non & ipsi in quibusdam iniquiores longe sint Iuda, dum nec poenitentiam agunt de peccatis, nec male parta bona restituunt, nec peccata plene confitentur, neque famam nomenque bonum proximis reddunt ademptum, tanto magis, imò nimium de dei præsumentes misericordia, quanto minus de illa confidit Iudas: cuius desperatio ex inhumano & iniquo Iudæorum responso ortum habuit, quia eum non recipiebant benigne. imò postquam peccatum suum & facinus confessus fuerat, dicebant: Quid ad nos? tu considera factum. Quo instruuntur qui confessionibus audiendis præsumunt, ne simplicioribus rigidi nimium sint & duri, sicque eos desperare faciant. Quem autem infelicis hominis exitum fuisse putatis? aut quomodo sceleri tanto condignum respondit præmium? Abiecta pecunia, abiit, & semetipsum laqueo suspendit, atque ut ait Petrus, crepuit medius, erumpentibus ex eo uisceribus: quoniam indigna erat anima eius quæ per os egrederetur, quo Christum osculatus fuerat. deinde quæ agrum eo precio comparauerunt Iudæi, nullo animo bono fecerunt, sed in ignominiam Christi: quam uis propria ipsorum ab omnibus hic agnoscatur contumelia, dum praua eorum mercatio & iniquissima forma agendi, sic posteritati quoque & toti mundo innotuit. Veruntamen per hoc impleri oportebat prophetiam, ne quæquam à prophetis prædictum, in Christo non satis uideretur esse consummatum.

Sermon.

Actus.

Chryso.

CONSIDERATIO II.

¶ Quid insuper uides anima mea? Iniquitatem, inquit, & malitiam Iudæorum, temere & mendaciter Christum coram Pilato & Herode adculantium. Constitutus tunc Pilatus à Nerone erat præses Hierosolymitanorum. Vbi principio mirari succurrit insignem Iudæorum stultitiam nescio dicam magis, an insaniam, dum ædes Pilati

nn

intrare formidant, ueriti ne polluti indigni fierent esus paschalis. (ibi tamen pascha non accipitur pro agno paschali, sed pro pane azymo, quo uesciebantur per sex dies, uerba tamen Chrysostomi hic non referimus, quod licet disiectiue loquatur, non tamen abhorret à sententia suorum Græcorum de fermentato.) Stolidissimi domum gentilis ingredi metuunt, sanguinem fundere innocentem non timent. Parua & minutissima legis præcepta seruire studebant, magna nihil curabant, sicut eis prædixerat dominus. In quatuor autem rebus dominum accusabant: primum, quoniam malefactor esset, ipsiq; adeo probi & sanctuli forent, ut ultra nihil querere deberet Pilatus, sed nudis eorum uerbis habere fidem, cum interim & ipse sciret quia per inuidiam tradidissent eum. 2. Deinde dicebant inuenisse se eum subuertentem gentem, id paruifaciebat Pilatus, qui quia gentilis erat, non curabat, seruasset ne ille legis suæ præscripta an non. 3. Et quod insuper mentiebantur, prohibuisse eum tributa dare Cæsari. Nec hoc ei curæ erat, quoniam non ignorabat seruos suos interfuisse, quando Christus ostenso sibi denario iusserat dari, quod dei erat deo, quod Cæsaris Cæsari. 4. Verum postrema accusatio de regno, quod regem se perhiberet esse Iudæorum, ad Pilatum non nihil pertinere uidebatur: quia hoc modo ut ipse intelligebat Pilatus, si pro rege Iudæorum Christus iactasset contra Cæsarem Romanum, & Pilatum Hierosolymis poterat expellere. Ecce quam insensuerant principes Iudæorum Christo, qui contemptu & illusione & supplicijs eius tantopere gaudebant: & ipsum huc illuc pertrahere, quæ maximo poterant impetu, festinabant. Adeo ne te o altissima dei sapientia sperni pateris? adeo à uilissimis hominibus contemni? Aut quantum inde tibi Christe doloris, quantum molestiæ prouenit? Tota illa tibi insomnis nox deducta erat. Impetus in te factus fuerat perpetuus: neq; modus, neq; finis aliquis suppliciorum. Quis satis exprimere queat, quam hic defatigatus, quam lapsus, quam exanimatus fueris, quamq; parum abfuerit quo minus defeceris, nisi quicquid in te uirum erat humanarum, diuina sustinisset omnipotentia? Quæ autem & quanta Mariæ quoq; tunc extitit tristitia, cum uideret dilectis

Augustin.
Chrysost.

Matth. 23

Matth. 22

simū filiū suū impie adeo tractari, trahiq; adeo huc istuc, illudi ab omnibus & trudi maxima importunitate? Quanta aliarum mulierum, quæ Christum secutæ fuerant, commiseratio? quī dolor, tristitia quanta? Ecce & Herodes petens ex Christo signum uidere, ipsum ludibrio habet. uerum nunc etiam in tormentis experitur, quæ sit potentia illius, quæ signa. Qui quamuis per seipsum non adiudicārit Christum morti, dum tamen eum ueste alia indutum remisit ad Pilatū, quid aliud fecit, nisi quod in ipsius mortem consensit? debebat enim dimittere eum poti⁹, quā ut rursus Pilato præsentaret innocentem. Interrogauit ergo Christum Pilatus an rex esset ipse. Respondens autē dominus, dixit regnum suum nō esse ex hoc mūdo. Quo audito, iam omni cura liberatus erat præses, nec ultro eū super hoc interrogauit. cui etiam quā bonum & salutare fuisset, expectasse ex Christo responsam ad illud quod ipse ab eo quæsierat, Quid sit ueritas? Quid putas uero responsurum ei fuisse dominum, nisi illud, Ego sum uia, ueritas & uita? cuius sane responsionis testimonium etiam habiturus fuerat ex ipsis Iudæis, qui ei antea dixerant: Magister, scim⁹ quia uerax es. Quā uero multi adhuc sunt, qui de ueritate quærunt, nec tamen responsionem ullam audiunt neq; admittunt?

Herodes.

Johan. 14.

Matth. 22

¶ Illusio hæc uestis istius Herodiane, in officio missæ de uestitus signatur per albam, sicut reliquus etiam habitus sacerdotis celebraturi, mysteria passionis significat. Casula quidē uestem purpureā, qua induerunt Christū serui præsidis, celebratur. Srola uero funem, quem collo ipsius iniecerunt. Manipulus funiculos cæteros, quibus ei manus ligauerunt. Zona laqueum, quo alligatus ab ipsis est statua, in qua flagellatus est. Amictus, quo caput obumbrat & humeros, pannū repræsentat, quo Iudæi domino illudentes, faciem uelârūt in domo Caiphæ. ri quid si gnificet.

CONSIDERATIO III.

¶ Adhuc circūspicis anima mea? quid igitur uides? Heu heu infelicitissimos Iudæos uideo, præ Christo impurissimum hominē & nequissimum eligere latronem Barabbā, maximosq; insuper clamores concitare super dominum:

Tolle tolle, crucifige eum. Quid non facit cæca & peruersa hominum malitia? quàm excæcat omnes? Christum ne scelerato latroni comparari? Aur eò impietatis & furoris insanos peruenisse Iudeos, ut dimisso Barabba, Christum morti adiudicatum damnarent? qui & uitæ autor erat, & eandem omnibus dare uenerat, eum morti traderent? impurissimum latronem dimitterent? O dolentissimæ matris mœrorem & tristitiam, cum audiret filium suum dulcissimum latroni comparatum, præ illò cõdemnari: quãdo tamen iste innoxios multos trucidauerat, hic uero inter alia bona multa in eos collata, mortuos quoq; ipsorum resuscitauerat, infirmos sanauerat, cæcis uisum, surdis auditum restituerat. Quibus omnibus beneficijs, ut erant maxima, ita hic nihil omnino pensitatis, isti adhuc nocentissimum latronem seruare & dimittere, Christum uero innocentissimum & uitæ æternæ datorem, uolebãt crucifigi. Quid tu sanctissima uirgo cum Iudæis paulo ppius tibi astantibus locuta es, cum Pilatus proclamaret, utrum mallent eligere? nunquid per deum, & quicquid omnino est diuini numinis, eos obsecrasti, ut præ latrone filium tuum seruare cuperent? quod & Ioseph & Nicodemus, & alij quidam, qui in mortem Christi non consenserant, fecisse creduntur. Verum ut alibi, ita hic quoq; potẽtiores & primores Iudæorum clamore suo præualebant: aliosq; ex uulgo persuadebant, eundem quem ipsi cuperent latronem, dimitti peterent. O mater & regina misericordiæ, quomodo uox hæc aures tuas pertransiit? quàm dolens & mœsta audisti istud, cum Barabbam seruari peterent, & non tuum æterniq; patris filium Iesum Christum? Quantum doloris animo tuo tibi cõcepisti, audiens istud subinde iterari cordi tuo durissimum uerbum, Crucifige crucifige? Quid autem dum uulgi instabilitatẽ considerabas, & uesani populi inconstantiam summam? q̃ alienus erat hic ululatus eorũ ab illo, quod ante sex dies ipso palmarum die, prosequentes & turmatim dominum comitantes, cum gaudio ei adclamãrant: Benedictus qui uenit in nomine dñi, pro quo tunc Crucifige crucifige clamabant? Maledictus, inquiunt, qui pendet in ligno. Ante sex dies Iesum regem uocabant, deumq; adeo laudabant,

Chrylost.

Deut. 21.

quod nunc ueniret regnum patris sui Dauid: hodie malefactorem eum appellantes, nullatenus uolebant agnoscere regem, regem se non habere nisi Cæsarem clamabant. Ante sex dies adreptos ex arboribus ramos & uestimenta sua Christo substernebant; hodie & proprias Christo uestes exuerunt, pro ipsdem ludentes & purpuram induentes illi, deriserunt eum, spinas capiti sanctissimo imprefserunt. Ante sex dies laudabant eum, ante & retro comitantes ipsum, benedixerunt deum, & quæ fecerat mirabilia magnificauerunt: hodie ante & post ipsum cursitantes, illuserunt ei, seductorem populi & blasphemum appellauerunt. Usque adeo instabiles & inconstantes sunt filii mundi huius, ut iam latronem seruari dimittique præ Christo cuperent, qui & nouus & cæteris grauior domino dolor exitit.

CONSIDERATIO IIII.

¶ Quid insuper hic intueris anima mea? Ministros, inquit, Pilati uideo CHRISTVM atrociter adeo & immeniter columnæ iniectum adstringere; atque eum tum uirgis, tum flagellis cedere, ut mirum non fuerit, ipsum hic in manibus eorum demortuum, nisi diuina uirtute suffultus & adiutus esset. O piissime domine Iesu Christe, oportet ne pati te flagella, ut flagella peccatorum tolleres, quæ multa sunt? Quam uero dolore plenissima hæc Christo fuerit flagellatio, en Augustinum uobis testantem & dicentem: Ecce iam dominus apratur ad uerbera, iacet extensus ante hominem deus: & supplicium patitur rei, in quo nullum peccati uestigium potuit inueniri. primum enim ipsum in terram deiecerunt, deinde laqueis & funibus columnæ ita adligauerunt, ut undique caro eius sanctissima ultra funes intumesceret: duriter adeo deinde tenerissimum corpus illius uirgis flagrisque ceciderunt, ut instar riui effusissime undique promanaret toto corpore sanguis, iamque caro & cutis tota instar panni sanguine tincti apparebat, neque erat in illo sanitas à planta pedis usque ad uerticem. Referunt doctores, dominum cuidam homini pio religiosius passionem eius meditati reuelasse, quod in corpore suo uulnera habuerit quinquies mille, trecenta, se-

Augustinus
Psalm. 31

Augustinus

Isaie. 53
Zudol.
Uulnera
Christi
quos

p[er]uaginta quin[que]. Quod si igitur innocentissimus ille, tā-
 ta pro peccatis alienis passus est supplicia, quid putatis mi-
 serimos peccatores iam apud inferos sustinere pro pro-
 prijs? Verum tu quā totius oblitus eras Pilate æquitatis
 & iustitiæ, dum in fontem dominum atrociter adeo fla-
 gris cædi sinis? Cœperas iam causam recte experiri, inno-
 centem illum confessus eras, dicens te nullam in eo mor-
 ris inuenire causam. Quid ita igitur tibi non constas? cur
 flagellari sinis nihil cōmeritum? innocētem & innoxium
 ut quid cædi permittis? Manus abluis, & statim profers
 sententiam mortis. Ah quicquid habet oceanus totus aq-
 rum, abluere de manibus tuis sanguinem Christi nō po-
 terat, quem condemnasti. Manus lauisti, sed factum non
 diluisti. Atqui eo clamoribus te suis adegerunt Iudæi? ne-
 que te ex præscripto iustitiæ agere permiserunt? Tuum
 erat Pilate, qui iudicis fungebaris officio, non obsequi. Iu-
 dex enim nec inuidiæ cedere debuit alienæ, nec timori,
 ut sanguinem innocentis morti addiceret. Grauius quidē
 quā tu, peccatum Iudæi habent, sed tu interim quoque
 excusationem nullam mereris. nanq[ue] si tua nulla hic fuisset
 siue potestas, siue autoritas, cur ipsi dixeras Christo,
 Nescis quia potestatem habeo occidere & dimittere te?
 Multis argumentis in fontem deprehensum, cur non li-
 berasti? cur non dimisisti?

Ambro-
 sup Luc.

Testimo-
 nis innoce-
 tiæ Chri-
 sti.

¶ Vtriq[ue] innocentia suæ & plurimos testes & argumē-
 ta multa in passione sua habuit Christus. Quoties enim
 Pilatus dixerat, Non inuenio in eo causam? Et deinceps
 cum lauaret manus, Innocens ego sum à sanguine iusti
 huius. Herodes dum illum remisit ad Pilatum, nonne os-
 tendit se nihil dignum morte inuenire in ipso? Quid ue-
 ro Iudas? nonne & ipse palam innocentem testatus est ef-
 se Christum, cum diceret confitens, Peccaui tradens san-
 guinem iustum? Vxor Pilati quoq[ue] idem confessa est, mit-
 tens ad maritum & denuncians illi, ne quicquam sibi esset
 cum iusto hoc. Præterea centurio dixit post mortem: Ve-
 re filius dei erat iste. Iatro alter in cruce loquēs, alteri aie-
 bat: Nos quidem digna factis recipimus, hic autem quid
 fecit? Merito igitur Pilate afflictus es hic temporaliter, &
 nunc torqueris in perpetuū, quamuis enim adfectum ali-

quando habere potueris & cogitare de liberando illo, nō
tamen ideo tibi licebat quod malum erat facere: quia ne
sic quidem faciendum est malum, ut ex eo bonum proue- *Roma. 3.*
niat.

CONSIDERATIO QUINTA.

¶ Quid amplius uides anima mea, in eodem hoc stan s
gradu pię cōtemplatiōis supplicij amarissimi, qđ subijt do
minus noster Iesus Christus? Furibundos, inquit, uideo Pi
lari ministros circuncursitare, & in hoc unum elaborare,
ut ne aliquod Christo membrum integrum relinquāt, ne
ue ullam corporis partem non cruentatam, non sangui
ne aspicerent madentem. Ecce enim coronam plectūt ex
acutissimis spinis, eam capiti illius sanctissimo imponūt,
capiti inquam uniuersi mundi, capiti ad quod inclinant se
cælum & terra, atque ne quicquam intentatum relinquāt,
ecce ui & uiolentia spinas capiti illius fustibus in hoc cor
reptis & adhibitis imprimūt, unde affatim sanguinis flu
enta promanarunt. Nec est quod putes coronam hanc in
star ferri paruulam fuisse, lata & ampla extitit instar pilei,
ita ut totum penē caput undiq; ei ambiendo contegeret. *Bernar.*
Quilibet Christianus hic expendat, quātum doloris Chri
stus in hac spinarum punctione persenserit, quando uene
randum illius caput acutissimis spinis undiq; perforatum
est. Ex ijs spina una sande adseruata est aliquandiu Rho. *Picus in*
di, quę singulis annis eodie quo Christi passionis memo. *theor. de*
ria in ecclesia nostra catholica celebratur, hoc est, hodie. *fide*
no die parasceues, uidentie populo florebat, neque diutius, *principio*
quām hora illa qua Christus crucifixus creditur. Ita hodie *r.*
pro miseris peccatorib⁹ Christus rex glorię coronatus ē,
quę corona fuit triumphalis istius uictorię suę insigne.

¶ Neq; uero sic satiata fuit insanientium impietas Iudæ
orum: arundinem quoq; domino dederunt in benedictas
& uenerabiles manus suas, atq; in maiorem contemptum
procidentes dixerunt: Aue rex Iudæorum. O te regē egre
gium, uide regiam istam dignitatem tuam. contemplare
insignia regię maiestatis tuę, en coronam, en sceptrum
en diadema regium. Ob hanc illusionem Iudæorum,

quando hodie pro uniuerso omnium hominum statu orans ecclesia undiq; genua flectit: ea tamen non flectit, dñi pro Iudæis orat. Nouus autem hic quoque Christo dolor subortus est, quando percutientibus Iudæis super coronā spineam cum fustibus & arundinibus, motis sic spinis, renouabantur incussa capiti sanctissimo foramina & puncturæ. Insuper in faciem expuebant ei, ne quis esset impio furori motus. Itā ne conspui, contemni, illudi, rideri illum decebat, quem laudant angeli, quem adorant dominationes, quem tremunt potestates, quem cæli cælorumq; uirtutes, cherubin quoq; ac seraphin socia exultatione concelebrant, regem gloriæ, filium dei, dominū dominantium? Porro non me præterit, nonnullos doctorū uelle flagellationem hanc factam esse post Christi condemnationem & iudicium: alios, ante eam, uerum quicquid est quod controuertitur, ueri similis utiq; est, utranq; illam factam esse. Alteram hanc priorem, qua Pilatus satis cupiebat facere Iudæis, per modum pænæ: alteram istam posteriorem, secundum consuetudinem Romanorum, q̄ qui cruci erant adfigendi, prius uirgis cædebantur.

CONSIDERATIO VI.

¶ Quid rursus anima mea horres? quid contremiscis? aut quid uides unde horrorem tantum cōcipis? Unquam ne, inquit illa, faciem uidistis magis horrendam, aspectū magis miserandum, quā cum Christum ita cōsputum, coronatum, ueste purpurea indutum foras educeret Pilatus, dicens, Ecce homo, quando iam ex ipso undiq; largissimus manabat sanguis, capilli sanguine madebant, facies tota sputis fœdata erat? En uobis hominem illū, quem quomodo regem appellare potestis? Vidistis unquam uel magis perturbatum, uel dolores maiores passum? Videte hoc triste spectaculum, moueantur saltem uobis uiscera misericordiæ. Videte hominem hunc, neq; enim canis est ille, quem tamen crudelius canetractatis. Si regem odio haberis, nunc saltem ei parcite, dum contemptum & spreum ab omnibus cernitis, flagellatum quoque, spinis coronatum, ueste purpurea indutum & alapis cæsum.

Recordare homo, quanta pro te passus est dominus, semper animo tuo fixum permaneat illud, ECCE HOMO. Ecce inquam, qualia & quanta pro te sustinuit opprobria atq; supplicia. Qui speciosus erat præ filiis hominum, hodie omnium maxime uulneratus est, adeo ut iuxta prophetiam reputari non potuerit. Atq; ideo & Pilatus ait, Ecce homo. quasi dicat, Homo hic est, etiam si figura & specie hominis careat. Quisquis igitur es homo, qui Christiano uere censi cupis nomine, peccata uide ut uitres, propter quæ CHRISTVS tanta passus est supplicia. Sacrificij huius memento, & tu deinceps offer domino deo tuo sacrificium piæ preceationis, & dic: Omnipotens sempiternus deus, ecce homo qui pro me tantas sustinuit passionis, cōcede propitius, ut pœna illius acerbissima, mihi sit ablutio scelerum, omniumq; peccatorum meorum remissio. Pater cælestis, clementissime deus, respice in faciem unigeniti tui dñi nostri Iesu Christi: illoq; pro nobis intercedente mediatore propicio, recipe nos in uera contritione & pœnitentia ad uitam æternam.

psalm. 44

Isaie. 53

Bernar.

¶ Quantumuis autem grauissima hæc fuerint Christi supplicia, iis tamen non contenti, neq; dum satiati Iudæi, clamare porro pergebant: Tolle tolle, crucifige eum. Si dimittis hunc, non es amicus Cæsaris. Nos enim regem non habemus nisi Cæsarem. O Iudæorum perfidiam, o cæcitatem, o stuporem, o induratum rabiosorum canum furorem. Ex proprijs uerbis animaduerrere & debebant & poterant adesse iam tempora Messia, impletamq; adeo prophetiam patriarchæ Iacob, cum dixerat: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec ueniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Nunquid impletam hanc prophetiam ipsa eorum uerba testantur & arguebant, cum dicerent, Regem non habemus nisi Cæsarem? Quod si itaq; illis regem non habentibus, ablatum iam uidebatur ab eis sceptrum, nonne manifestum esse ipsis poterat, uenisse Messiam? Quid hic tu doloris, quantum tristitiæ habuisti dulcissima mater Maria, uide indigne adeo filium tuum tractari? Sane hic gladius Simeonis animam tuam pertransijt, speciosissimū ex cunctis filiis hominum, unigenitum tuū uides hinc inde per-

Sene. 49.

Luce. 2.

psalm. 44

trahi, adeo defœdaturum sputis, & sanguine cōspersum, ut
vix illum agnosceres. Ecce hic citihara tibi tua conuersa ē
in luctum, & quidem amarissimum, quando cum alijs pro-
bis hominibus te comitantibus dicere poteras illud pro-
pheticum: Non est species ei, neq; decor. Et uidimus eum,
& non erat aspectus. uere languores nostros ipse tulit, &
dolores nostros ipse portauit. Et nos putauimus eū, qua-
si leprosum & percussum à deo & humiliatum. Ipse autē
uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est, p-
pter scelera nostra.

Qui autem sibi uult quod ad Pilatum misit uxor sua, de-
nuncians ei quanta passa esset in somno? Dicunt hic docto-
res, quod diabolus, qui Iudæis suggerebat ut Christum ca-
perent & occiderent, uidens iam exultationem patrum in
limbo, multisq; ex causis suspicatus ipsum esse Messiam ue-
rum, ut qui patiēter adeo sustineret supplicia, si per uires
fraudesq; suas steteret, modis omnibus passionem Christi
impedire conabatur: & sicut quondam per Euam uniuersum
genus humanū in damnationem adduxerat, ira nunc
redemptionem illius rursus per mulierem præuerrere &
impedire cogitabat. Quam yō insani fuerint Iudæi, hinc
licet colligere, quod non super se tm̄, sed & sup filios suos
omnes ultionē ac uindictam iusti sanguinis uenire cupie-
bant. Atq; adeo ipso iam Pilato cogitante, quomodo
se ab innocentis sanguinis effusione eximeret, isti non de-

sinebant clamare: Sanguis eius super nos, & super filios
nostros. O linguam maledicā. Quid mirum homines im-
purissimi, si sic Christum tractastis, quando & uobis & li-
beris uestris non pepercistis? Maledictio hæc super Iudæos
& filios eorum uenit in excidio Hierosolymitano, ne-
que dum desinet aduersus omnes, qui conuerti nolunt ad
dominum. Sicut enim sanguis iusti Abel clamauit ad do-
minum de terra, ita etiā sanctissimus Christi Iesu sanguis
adhuc clamat ad deum super istos. sentiūt adhuc maledi-
ctionem hanc super se, dum uagantur undiq; profugi su-
per terram, in maximo contemptu degunt, expositi ob-

probrio omnium hominum. Refert Augustinus ex hac
maledictiōe etiamnum uiros Iudæos pati menstrua, sicut
mulieres; neq; aliud habere eius mali remedium, nisi san-

guinem Christianorum, quamobrem toties innocen-
 tes paruulos Christianos occiderunt, sicut de Sancto Si-
 mone Tridentino constat. Friburgi etiam Brisgoiæ **S. Simon**
 anno domini millesimo quingentesimo tertio, Chri- **Friburg.**
 stianus quidam proprium filium Iudæis uendidit: qui cū
 ex illo sanguinem elicuissent, statim mortuus est. Pos-
 sent hic de fraude, usura, malitia & impietate Iudæorum
 multa dici, sed aliò differenda sunt, quando periculum
 est, ne nostri quoque principes grauissime deum offen-
 dant, dum adeo fouent Iudæos, ut plura plerunque sint
 eis, quàm Christianis concessa priuilegia. Sic itaque Pila-
 tus instabilis & iniquus iudex, CHRISTVM quem toties **Lucæ. 23.**
 hactenus innocentem confessus erat, morti adiudicauit,
 qui iudex futurus est uiuorum & mortuorum. Quid a-
 gis Pilate? deum, creatorem, iudicemque tuum conde-
 mnas? Sed nos iā cruciatus illos suppliciaq; dira, & extre-
 mas ignominias quibus adfectus est CHRISTVS, pie me-
 ditantes, illiq; gratias agentes, clamemus toto corde &
 animo ad ipsum, & dicamus: **Benedictus es domine**
IESV CHRISTE, qui pro salute nostra adcu- **Precatio,**
 sari, illudi, cōspui, flagellari, & spinis coro-
 nari uoluisti: auerte à nobis quæsumus
 flagella iracundiæ tuæ, ut sic te iu-
 dicante coronam gloriæ adi-
 pisci mereamur ater-
 næ, Amen.

IN QVO PACTO DO-

MINVS NOSTER IESVS

Christus spretus ab omnibus,

ignominiose sub graui san-

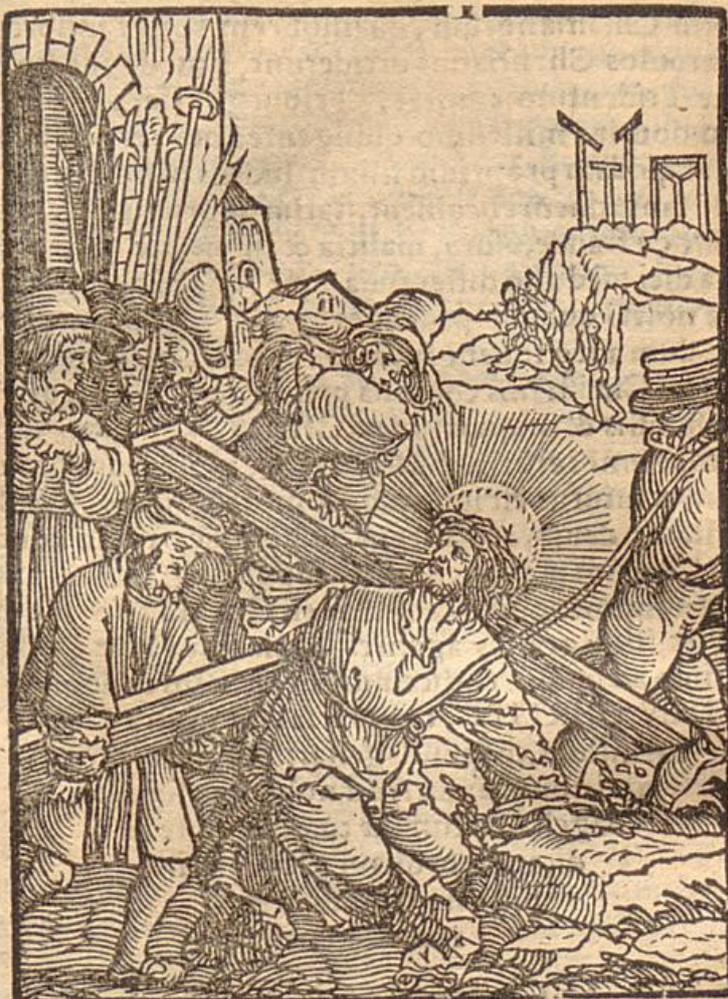
ctissime crucis mole

ductus, & cla-

uis illi adfu-

xus sit.

ARTICVLVS V.

CONTEXTVS EVANGELIS.

Et postquam illuserunt ei, exuerunt eū chlamyde: & induebant eum uestimētis suis, & duxerunt eum ut crucifigerent eum. & baiulans sibi crucem, exiuit Iesus. Exeuntes autem inuenerūt hominem Cyrenæum, uenientem de uilla, patrē Alexandri & Rufi. hunc angariauerunt, & imposuerūt illi crucem portare post Iesum. Seque

batur autem illum multa turba populū & mulierū, quæ plangebant & lamētabantur eū. Conuersus autem ad illas Iesus, dixit: Filiaē Ierusalē, nolite flere super me, sed super uos ipsas flete, & super filios uestros. Quoniam ecce uenient dies in quibus dicetis: Beataē steriles & uentres qui non genuerunt, & h ubera quæ nō lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos. Et postquam uenerunt in locum qui dicitur Golgatha, dabāt ei bibere myrrhatum uinum aceto mixtum, quod cum gustasset, noluit bibere. Et crucifixerūt eū, atq; cum eo latrones duos hinc & hinc, mediū autem Iesum, ut sic impleretur scriptura quæ habebat: Quia cū iniquis deputatus est. Iesus autē dicebat: Pater, dimitte illis, nō em̄ sciūt qd faciūt.

EXPOSITIO ARTICVLI V.

PARTICVLA SEV CONSI

deratio prima.

¶ Quid uero hic anima mea uides, imposito pede super hunc quintum sanctæ meditationis gradum? Video, inquit, & proh dolor, uideo inquam, & miror, nō oēs nos dolore deficere & cōtabescere: qm̄ dominus noster Iesus Christ⁹ tanto impetu rapit, trudit, extrahit, sub graui crucis mole mortē subiturus amarissimā. O q̄ m̄esta fuit hic totius mater misericordiæ, uidens dulcissimū filiū sic ad mortē pertrahi, cui nec ultimum uale dicere poterat. Quanta duxisti hic suspiria clemētissima mater, mater inquā gratiæ & cōsolatiōis, q̄t quātosq; gemitus edidisti? q̄ uero cōtremuisti? Nōne cogitasti? Ah ubi nūc o Gabriel nunciū tuū, qm̄ dixeras, Aue gratia plena: ecce em̄ dolorib⁹ repleor, cruci

orq; misera. Quis autem & filio meo charissimo uel minime gratia exhibet? quis parcat illi? Quid uero dixisti, dominus tecum? Ecce dominus ille meus & deus, CHRISTVS Iesus mecum non est, sed a Iudæis abducitur iam crucifigendus. Et tu itaq; infelix homo, qui tanti supplicij, tam diræ mortis causa es unica, recordare quam omnino tristissimus aspectus hic fuerit, quamq; luctuosum spectaculum, quando Christus prodibat ex ædibus Pilati, cruce propria onustus, sanguine respersus undiq;, turbis tumultuantium Iudæorum pressus, quorum quo quisq; melior uideri cupiebat, eo plura tum conuitia inferebat, tum uerba domino infligebat. Iamque cum de pronunciata certi erant sententia, cadere omnes, trudere, magis quam antea impie tractare pergebant. Alius clamabat, Sequere, festina, propera, quid cessas? Alius eum cædebat, alius capillis trahebat, alius pedibus conculcabat, alij fustibus, alij pugnis percutiebant, ut quæq; suus agirabat furor. Pars ipsum funibus quibus astrictus erat, ultero citroq; trahebant, ut sic uestibus suis prælongis impeditus subinde casum minaretur & lapsus. Quid hic non fleuerit mater sanctissima? non doluerit, filium suum conspiciata sic contemni & sperni ab omnibus, nec quenq; esse qui illi motus misericordia condoleret?

CONSIDERATIO SECUNDA.

¶ Quid insuper hic uides anima mea? Christum iam, inquit, proh dolor uideo sub graui adeo pondere defecisse, atq; humi iacere prostratum, Iudæi autem crucem baiulare cuidam Cyrenæo, nomine Simoni, demandarunt. Quid enim mirum, Christum (cui etiam corpus erat tenerius) ex tantis supplicijs, uerberibus, plagis iam defecisse, nec amplius potuisse imperum Iudæorum tantum sustinere, qui nisi adiutus fuisset desuper, neq; his sufferendis supplicijs, quamuis corpus habuisset robustissimum, suffecisset. Sunt quidam ex doctoribus, qui putant diuinitatem, hic uim uirtutisq; suam omnem subtraxisse humanitati, ut sic homo Christus debilitatus multum, penè contabuerit, quando & crux ipsa sic magna erat, ut sustineret magnum hominem quemcunq;, & ut tantum esset a terra subleuatus, quod nemo pal-

Sermon.

ma pedes suos tangere posset. Quilibet hic homo pius consideret & contempletur dolorem hunc domini immensum, quando uirtute sua animæ simul & corporis omni debilitata, succubuit sub pondere crucis. O quam perturbata fuit hic castissima uirgo, quantum mœroris & doloris perfudit cor illius, quando Iudæi cum Christo stantes, undique circumspiciebant de aliquo qui crucem ferrer, siquidem & aliâs apud eos mos non erat, ut qui rei erant mortis, ipsi cruces suas efferrent, quod nunc in peculiarè ignominiam domino fecerunt, cogentes ipsum crucem portare propriam. Verum cum iam deficeret, nec amplius sufferre posset, ueritatem moreretur Christus nondum in crucem suffixus, sicque non satis suppliciorum pro sua crudelitate illi inferrent, pudebat de adiutore baiulo, quoniam ipsemet pudebat crucem siue patibulum efferre. Hæc dum aguntur, appropinquantes sibi mulieribus & silentibus, dominus prædicere cepit excidium urbis; quod ita ut hic prædixerat, contigit anno quadagesimo tertio post Christi passionem. subsequuta enim sunt mala omnia, fames immanis & miseranda, adeo ut autore Iosepho, mulier quædam nobilis proprium filium suum totum igni uoraret, quæ odorem mitis, qui inciuirate erant, cum sensissent, irruentes in domum illius famelici, putabant eam carne assata uesci. ostentato autem filio proprio, aufugerunt exterriti. Præter eos autem qui fame & peste perierunt, occisa sunt circiter undecies centum millia, uenditis insuper plus quam octoginta millibus Iudæorum, sæpe triginta denario uno, sicut ipsi denarijs triginta uendiderant Christum. Multi diuitum trucidati sunt, eo quod argentum & aurum proprium deuorauerant, ut sic illud refectis eorum corporibus eximeretur rursus. Durat eorum afflictio adhuc in hodiernum diem, dum profugi toto orbe exulant, pulsi etiam a promissionis terra, quam plus mille & quingentis annis possederant.

¶ Eodem hoc tempore Veronica sudarium quod exhibuit domino, qui faciem suam illi impressit, sicut adhuc cernitur Romæ. Porro quomodo Simon Cyrenæus portans dominum iuuerit, uariatur doctorum, alijs putantibus Christum priorem, posteriorem uero crucis partem portasse Simonem, quoniam Lucas, dicit Iudæos imposuisse crucem Simoni portare eandem post Iesum;

Luce. 23.

Iosephus

alijs aut existimantibus Simonē solū tulisse crucē. unde & qd Lucas habet, intelligūt hoc mō, Christū pri^o tulisse crucē, post eū Simonē itidē solū eandē portasse. Quicqd aut id ē, parum sane refert. sed quōd Simonis filios ambos nominatim appellat euangelista, Alexandrū & Rufum, eo pertinet, q̄ illi discipuli quoq; & sectatores erant Christi.

Hierony.

CONSIDERATIO III.

¶ Adhuc anima mea, te quæso, quid uides? Christum, ait illa, uideo in fœtidissimum & sordidissimum caluariae locū adduci, ibidē exui & cruci clauis crudeliter adfigi. Qui sane nec minimus illi, neq; leuissimus dolor extitit, dum sic deductus est in putidum & fœtidissimum locum, ubi ossa cadauerum iacebant. neq; enim minus ingratus illi fuit ossium fœtor, quā molesta tam contempti loci extrema ignominia. Porro dum alij fossas infigendæ cruci parant, alij cruci foramina clauorum adaptant, quicquid interrim cæteri contemptus, probri & ignominia inferre poterant domino, curabant sedulo ne quid intermitterent. Et ne ociosum hic relinquerent dominum, unum ei bibēdum porrigunt myrrhatum, aceto mixtum, unde nouus illi dolor, nouaq; ex gustato uino acerbitas oriebatur. Et sine mora irruentes Iudæi, exuunt dominum, neq; simpliciter exuunt, sed maiori tum crudelitate, tum dolore, quā ante flagellationem: ex qua compacto iam uestimēto uulneribus, immensus ei dolor renouatus est, dum uiolenter & impetuose exuitur: & nouis iam quibusdam & maioribus alijs uulneribus factis, dehinc pari impetu in crucem deiectus est, manusq; altera clauo obrufo, ut sic grauior esset dolor, fixa cruci: altera uero, quando iam paratum foramen attingere nō poterat, funibus sic extensa est, ut uenæ distrumperentur, donec & ipsa ad foramē alterum pertingeret. Non aliter itaq; hic extensum est sacratissimum Christi corpus, atq; tympanum tendi solet, & sicut chordæ distenduntur: ita omnia Christi membra, nerui omnes, uenæ quoq; & arteriæ, & costæ sine ulla cōmiseratione protensæ, ita ut iam dicere poterat Christus, Impletum utiq; nunc est, quod olim de me prædixerat David, Foderūt manus meas & pedes meos, ossa mea omnia dinumerauerunt.

Psalm. 22

siue dinumerabilia fecerunt. Hac ipsa, inquit Hieronymus, Hieronymus manu sinistra mortem apprehendit, & apprehensam cruci adfixit. ideo per prophetam dicit: Ero mors tua o mors, Osee. 13. ero morsus tuus inferne.

¶ Dubium est hic quibusdam, uno ne an duobus clavis crucifixus sit Christus pedibus, essentque multa quae super ea re dici possent. uerum quia non ita multum refert, misa facio omnia.

¶ Refert Ludolphus cuidam homini pio reuelatum esse se à Christo, se maiorem poenam non habuisse, nisi quando sic extensis expansisque membris, affixus sit in cruce: ubi ipsa etiam eleuatio crucis, multum ei doloris peperit. prius enim (autore Hieronymo) cruci adfixus est dominus, Hieronymus & dehinc tandem erecta illa, in fossam praeparatam demissa est eo impetu, ut rursus hic omnia uulnera eius renouaretur, caeteraque clauorum foramina maiora fierent. Dolor estum per se quidem maximum non parum auxit domino, quod neque solus, neque tamen cum bonis crucifixus est, sed cum latronibus pessimis, & horum quidem ille pependit medius, quasi sceleratior ipsis. Inter haec omnia, inter tot opprobria, ignominias & continua supplicia, charitatem adhuc suam erga genus humanum exhibens Christus, orat pro crucifixoribus suis, dicens: Pater, ignosce illis, quia Lucæ. 23. nesciunt quid faciunt. O immensam dei bonitatem, o malitiam hominum summam, homines quicquid comminisci possunt suppliciorum, inferunt domino, ille uicissim pro eis orat, solamque iam linguam habens qua uti posset, eam ad orandum & matrem discipulo commendandam Bernar. impendit. Res miranda, Iudei clamant, crucifige: sed Christus orat, ignosce. magna illorum iniquitas, sed maior tua pietas domine. Vnde credibile est, uirtute huius orationis tot statim deinceps conuersa hominum millia, apostolis praedicantibus, iam tria, alias quinque. Et adhuc du- Actuum. 2. bitamus Mariam matrem appellare misericordiae, quae 4. tam misericordem & propiciam nobis genuit filium? Nos tamen quoque Christum oremus quotidie, ut ipse sic etiam pro nobis, nostrisque peccatis oret patrem suum caelestem, & dicat: Pater, dimitte eis. Verum omnium istorum dolorum, quos in sua educatione & crucifixione pertulit Chri-

Oratio. *stus, nos quoque non immemores clamemus ad ipsum, in-
tentoque corde sic oremus: O misericordissime domine
IESV CHRISTE, per illum acerbissimum dolorem
quem sustinuiti, quando eductus, diris
clavis cruci adfixus fuisti: te humiliter
deprecamur, ut sic pro nobis
etiam patrem tuum cæ-
lestem ores, qua-
tenus & nos
mundo
huic crucifixi, obedientes tuis
semper inueniamur
mandatis.
Amen.*

DE QUOMODO IN

CRUCE QUOQUE IAM PEN-

*dens, multis modis irrisus sit domi-
nus, et quæ præterea circa
crucem illius contige-
rint.*

ARTICVLVS VI.

CONTEXTVS EVANGELI-
CVS.

Postquam autem crucifixerunt eum, acceperunt milites uestimēta eius, faciētes quatuor partes, unicuiq; militi partem. erat autē tunica inconsutilis contexta desuper. Dixerunt ergo ad inuicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. ut scriptura impleret̄, dicēs: Partiti sunt

oo ij

uestimenta mea sibi, & in uestē meā miserūt sortem. & milites quidem hoc fecerunt, & sedentes seruabant eum. Scripsit autem & titulum causæ eius Pilatus, & posuit super crucem: Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt, quia prope ciuitatē erat locus, ubi crucifixus est Iesus. & erat scriptū Hebraice, Græce & Latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorū: Noli scribere rex Iudæorū, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Et prætereūtes blasphemauerūt, mouentes capita sua, & dicentes: Vah, qui destruis templū dei & in tribus diebus reædificas, salua te metipsum. similiter & summi sacerdotes illudētes, ad alterutrum cum scribis dicebant: Si tu es Christus rex Israel, descendas nunc de cruce, & credimus tibi. Vnus autem qui pende bāt ex latronibus, blasphema bat eum, dicens: Si tu es Christus, saluum fac te ipsum & nos. Respondens autem alter, increpabat eum, dicens: Neq; tu times deū, qui in eadē damnatione es? & nos quidem iuste, nam digna factis recipimus, hic uero nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei, cum ueneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Stabā autē iuxta crucē Iesū mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Cū uidisset ergo Iesus matrem & discipulum stantē

quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce fili
us tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua.
Et ex illa hora accepit eā discipulus in suam. A
sexta autē hora tenebræ factæ sunt super uniuersam
terram usq; ad horā nonā, & sol obscuratus ē.

EXPOSITIO ARTICVLI HVIVS
VI.

CONSIDERATIO I.

¶ Quid uero iam hic conspicias anima mea in hac ipsa
graduum piæ contemplationis summitate? Quo altius, in
quit, ascēdo, hoc plus doloris tum ipsa mihi cōcipio, tum
in deo creatore meo intueor misera. Et tamen inter cæte
ra quiddā hic uideo, quo merito totus gaudeat Christia
nismus, titulū illum triumphalē crucis Christi, à Pilato de
scriptum, Iesus Nazarenus rex Iudæorū, Scripsit hunc q-
dem titulum Pilatus, ut se Romanæ conformaret cōsue-
tudinē: & tamen nihilo interim minus in corde illius uir-
tus operabatur diuina, quamuis id ipsum & latebat. Chry
sostomus refert Pilatum scripsisse titulum hunc, tum ut
Iudæos ulcisceret, tum ut Christum excusaret: quia tanq̃
trophæo cuiusdam literas insculpsit, clara uoce & uictoriā
& regnum profitentes. Hoc illud nobile est uitæ nostræ
chirographum, hoc insigne & præclarum Iesu Christi ue
xillum, hic ille color, quo gaudere debent omnes aulici il
lius: hoc præsidium firmum aduersus omnes insidias dia
boli, & quæ aliās ingruere solent pericula. Quid enim di
cas uel mane è lecto surgens, uel sero cubitum abiens, qd
magis te iuuet, & confirmet animum tuum in bono, nisi
hac ipsa tituli inscriptione, simulq; frontem locumq; cor
dis crucis figura signes? Titulus iste unicuiq; Christiano,
qui ipsum dicit uel defert bona credulitate, ualeat contra
omnes insultus diaboli, quod quiddā qui ex reuelatione il
lud habuerunt, constanter adserunt. Titulus iste hodie
uicit, triumphauitq; aduersus pontifices & primores Iu
dæorum, qui ideo etiam mutari illum uolebant. Et quis

Remigius

Chrysostr.

Prudenti
in hymn.

Sermon.

iniquus erat Pilatus, titulus tamen iste triumphat : unde pia & sancta illa consuetudo fluxit, ut quidam crucis signo se conflagrantes, sic orient; Iesus Nazarenus rex Iudæorum, titulus triumphalis defendat nos ab omnibus malis, Sancte deus, sancte fortis, sancte & immortalis deus, miserere nobis. Neque temere titulus hic tribus præcipuis descriptus erat linguis, Latina, Græca & Hebræa: quoniam ex omnium nationum & gentium linguis aliqui essent ad Christi fidem peruenturi. sic in tribus istis linguis sancta celebrantur peragunturque missarum solennia. Verum titulus hic licet membranæ fuerit inscriptus, tabulæ tamen deinceps illitus est ex oliua, & cruci impositus. Nec est quod putet crucem hanc Christi sic fabricatam esse, ut supra cap. Remigi. truncus extaret eminentior transuerso, sed huiusmodi fuit, ut capiti Christi nihil esset quod sustineri fulciturque potuisset, iuxta illud quod ipse prædixerat: Vulpes foueas habent & uolucres celi nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet.

Remigi.

Matth. 3.

PARTICULA SEV CONSIDERATIO
secunda.

¶ Quidem autem est o anima mea, quod hic dolorum Christo magnum adeo conciliauit, tuque adeo id in hoc gradu es conspicua? Contemptus, inquit, quem passus est a ministris pontificum & senioribus plebis, ipsoque etiam latrone pessimo. Diabolus nanque inspirabat Iudæis, ut dicerent, Si filius dei es, descende de cruce, & credemus in te. Ostendebant per hoc & declarabant filios se esse diabolo, sicut eis ante prædixerat dominus, quem consimili plane modo in deserto diabolus tentauerat, dicens illi: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. neque parum coniecturam dæmonis de Christo uero Messia, augebat in signis illa exultantium in limbo patrum lætitia. Noluisset autem descendere de cruce dominus, quin potius opus perficere uoluit humanæ redemptionis: qui multo maioribus signis & miraculis hætenus eos conuertere non potuit. fraudulenta enim hæc fuit promissio, quia quod horum maius est, de cruce adhuc descendere uiuentem, an de sepulchro mortuum resurgere? resurrexit ille, & tamen

& iniquissimi Iudæi non credidistis: ergo etiam si de cruce
 descenderet, non crederetis. Sed mihi, inquit deinceps Hi-
 eronymus, uidentur hoc dæmones immittere. Statim em̄ *Hierony.*
 ut crucifixus est dñs, senserunt uirtutem crucis: & intelle-
 xerunt fractas esse uires suas, unde hoc agunt, ut de cruce
 descendat. Maior rñ adhuc cōtemptus Christo fuit, q̄ eū
 latro perditus quoq; probris incessuit, qui uitæ largitor
 erat, dixitq; Si tu es Christus, salua temetipsum & nos.
 Sed tu maximum illud duorum latronum discrimen cō-
 sidera: in uno scelere ambo erant. latro fuerat uterq; in
 uno supplicio ambo, quia crucifixus uterq; uterq; iuxta
 uicinus Christo, neuter ab eo erat remotior. Alter tamen
 Christum ecce contemnit, & damnat: ueniam alter petit,
 & saluatur. Pulchrum est quod super hoc Hieronym⁹ ait:
 Christus in paradysum de cruce etiam latronem tulit. & *Hierony.*
 ne quis aliquando seram conuersionem putaret, fecit ho-
 micidij pœnam, martyriū. latro hic suspensus erat in cru-
 ce, manibus pedibusq; p̄debat adfixus, præter cor & lin-
 guam liberū nihil habebat. utrunq; tamē illud membrū
 per gratiam dei totum impendit & obtulit Christo, latro-
 nem alterum corripuit, & ad Christum sic dixit: Domine,
 memēto mei cum ueneris in regnum tuum. Vincētius ait *Vincēt.*
 umbram corporis Christi tetigisse hunc ipsum a dextris
 pendentem latronem. Sic itaq; dñs latroni regnum, cru-
 cifixo cælum, damnato paradysum promisit & tribuit. la-
 tro hic & homicida erat, & crucifixus, & ad mortem dāna-
 tus: illi tamē regnum, cælum & paradysum nō negauit do-
 minus, plus ei conferens quā petierat. Ecce hic charissi-
 mi feudalia sua hoc modo confert dñs, sicut rex in maie-
 state sua: ut sic nec temere, nec frustra Pilatus in titulo
 Christum regem inscripserit Iudæorū. Primatq; adeo hec
 in Christo fuit regis dignitatis suæ declaratio, dum la-
 troni confert feudum paradisi.

CONSIDERATIO III.

¶ O domine Iesu Christe, inquit anima fidelis, quid hic
 tu doloris, quantum tristitiæ & mœroris habuisti, iam
 conspicatus sub cruce stantem uirginem matrem, non

ignorans utiq; afflictionem & miserandam materni pectoris passionem? quia omnia quæ tu passus es in corpore, illa pertulit in corde: & quamuis in partu tanto perfusa est gaudio, ut nullam illius senserit acerbicatem: tamē omnis iste dolor iam hic ei conduplicatus est, adeo ut si unquam ulla præ mœrore & doloris grauitate mortua est mulier, quid mirum si Maria in tanto dolore deficiēs fuisset mortua, nisi peculiari quadam uirtute desuper ei collata suffulta esset? Heri pedibus ingressa fuit iam inde à Bethania usq;, totā egerat ingerat noctē peruigil, hinc inde cursitando circumlustrans, quid de filio suo dulcissimo fieret, neq; dum manducauerat quicquam. Sic ergo dicit textus, Stabat iuxta crucem Maria mater Iesu. Non corruit neq; concidit in terram prona, sed stabat, quia floribus optimarum fulcita erat uirtutum, subinde per Gabrielem confirmata, dicentem sibi: Non est quod metuas Maria. tertia enim die resurget filius tuus, tuncq; immensum concipies gaudium. Insuper diuina uirtute & gratia sustentata est. Neq; suspicandum puta, illam uel indecenti clamore, uel importunis gestibus animi sui mœrorem declarasse. cōstans fuit & firma, magnaq; misericordia sic uoluit per filium suum uniuersum redimi gen^o humanū. Verum illud Christi uerbum, intima cordis sui uiscera p̄transiit, quando dixit: Mulier, ecce filius tuus. Constans doctorum sententia est, Christum honorifice semper matrem suam salutasse. Sed quod hic matrem non appellauit, Gerson & Lyra factum putant, ut illi parceret, quā si materno compellasset nomine, cor ei dirumpi poterat. Ait ergo: Mulier, ecce filius tuus, hoc dicto Iohānem ipsi commendare uolens & tradere. O mutationem miserabilem. pro conditore ei dat creaturam, pro deo hominem, pro filio proprio amicum, pro magistro discipulum, pro præceptore commendat piscatorem. Quid nī dixerit tūc illud Iob, Versa est cithara mea in luctum? Quicquid in uniuersum gaudij habuit in angelica adnunciatione, in conceptione filij dei, in natiuitate eiusdem, id omne in mœrorem iam mihi uertitur, luctum & dolorem. Deinceps quoq; Iohanni dixit: Ecce mater tua. En testamentū quod in ara crucis fecit dominus, quo prouisum matri suę

Cantic. 2
Luce. 1

Gerson.
Lyra.

Augustin.
Chrylost.

Iob. 3

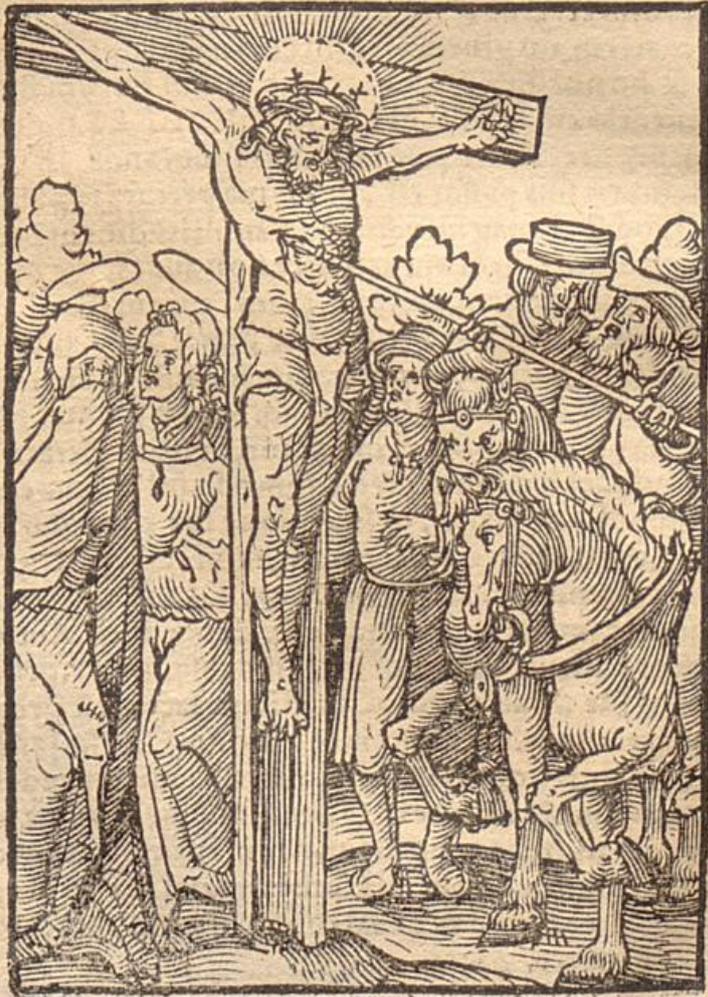
uoluit: quo nos admonuit sedulam parentum nostrorum
 curam habere, ut prospectum sit illis. Cōstituta igitur in
 tanta cōpassione Maria, poruit utiq; recordari istius quod *Luce. 2*
 ei prädixerat Simeon, Et tuam ipsius animam pertransi-
 bit gladius doloris. Aeq; quid mirum, si intercontinua su-
 spiria perpetuosq; gemitus, cor illius assidua palpitatione
 penè defecerit, facie tota lachrymis madente, uoce cō-
 fracta, oculisq; iam penitus perturbatis? An non tacita se-
 cum cogitârit ipsa? O fili dulcissime, aperi benedictum &
 sanctissimum os tuum, uerbum benignū eloquere mihi.
 Quam decuit autem, ut gloriam tantam quam nunc præ
 omnibus creaturis longe maximam habet Maria, tā ho-
 neste promeretur & acquireret? Ac sic quidē dilectissimā
 suam matrem, uirginem uirgini commendauit Iohanni. *Hierony.*
 Vnde & honorifica & uenerabilis trium horum nomi-
 num mentio est, IESVS, MARIA, IOHANNES. suntq; ea
 in quacūq; necessitate præ omnibus inuocanda. In omni-
 bus membris suis passus est, ut omnia peccata tua abole-
 ret. Quod si ob magnitudinem & multitudinem pecca-
 torum tuorum Christum accedere non audes, age Mariā
 implora & Iohannem. animam tuam, corpus tuum, teq;
 adeo totum & omnia tua committe Marię & Iohanni, sic
 ut Christus Mariam Iohanni commendauit, Iohannem
 Marię. Quod si tu fide recta, bonaq; feceris mente, nō te
 mater illa omnis gratiæ & misericordiæ, fons pietatis, de-
 seret. Quilibet hic consideret, quomodo sol & luua claris-
 sima mundi luminaria, obscuratione sua condoluerint
 domino, cuius miserrī nō sunt durissimi Iudæi. Eclipsim
 hanc, ut erat miraculosa, uidit Dionysius adhuc gentilis, *Dionys.*
 & agnouit eam naturalem non esse. ideoq; dixit, Aut na- *Actuū. 17.*
 turæ deus patitur, aut mūdi machina dissoluetur. deinde
 conuersus ille à Paulo, fidei Christianæ factus est propu-
 gnator acerrimus. Hæc omnia in gloriam Christi sanctis-
 simæq; uirginis honorem meditantes, clamemus ad do- *Oratio.*
 minum, oremusq; dicentes: O benignissime domine Iesu
 Christe, qui in cruce pendens, matrem tuam Iohanni cō-
 mendasti, commenda nos quæsumus matri tuæ in perpe-
 tua custodia, ut tecum sicut latro in paradiso mereamur
 sine fine gaudere. Amen.

S QVOMODO IN CRV

CE MORTVVS DOMINVS,

*et quæ mortem illius sequu
ta sint miracula, simul
ac de lateris
eius aper
tione.*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

CHRISTI.
TEXTVS EVANGELISTA-
RVM.

Et circa horam nonam clamauit Iesus uoce magna, dicens: Eli Eli, lama asaphiani, quod est interpretatum, Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? quidam autem illic stantes & audientes, dicebant: Eliam uocat iste. Postea sciens Iesus quia omnia consummata sunt, ut impleretur scriptura, dicit: Sitio. Vas autem erat positum aceto plenum. & continuo currens unus ex eis, acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere. Cum ergo accepisset IESVS acetum, dixit: Consummatum est. Cæteri uero dicebant: Sine, uideamus an uenit Elias, liberans eum. IESVS autem iterum uoce magna ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et inclinato capite, tradidit spiritum. Et ecce uelū tēpli scissum est in duas partes à summo usq; deorsum, & terra mota est, & petreæ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorū qui dormierunt, surrexerunt: & exeuntes de monumentis, post resurrectionē eius uenerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerūt multis. Centurio autē & qui cum eo erāt custodientes Iesum, uiso terræ motu & his quæ fiebant, timuerunt ualde, dicentes: Vere filius dei erat iste. Et omnis turba

eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & uidebant quæ fiebant, percutientes pectora sua, reuertebatur. Iudæi ergo, quoniã parasceue erat, erat enim magnus dies ille sabbati, rogauerunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo. ad Iesum autem cum uenissent, ut eum uiderent iam mortuum, non fregerunt eius crura: sed unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua. Et qui uidit, testimonium perhibuit, & uerum est testimoniũ eius: & ille scit quia uera dicit, ut & uos credatis. Facta em̄ sunt hæc, ut scriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

EXPLICATIO HVIVS SEPTIMI
Articuli.

PARTICVLA SEV CONSIDERATIO
ratio prima.

¶ Verum quid hic uides anima mea? Video, inquit, sensualitatem iam in Christo penè cõtabescentem deficere ex amarissimis supplicijs, quorũ hactenus finis nullus est. Rationem quoq; audio in Christo pro sensualitate orare ad deum, & summis ardentissimisque uotis inclamare: Deus meus, deus meus, ut qd dereliquisti me? Nõ est quod hic uel cogitet secum, uel suspicetur quisquam, deum ipsum etiam rationem in Christo dereliquisse. Sed doctores sancti, quicquid id est, exponunt in hunc modũ: Quia enim

uirtus spiritus & rationis se diffundit in corpus, eiusmodi hic effusio uirtutis à deo patre erat corpori Christi subtracta. Quo factum est, ut quocumque tandem furore Christum tractarent Iudæi, non impedirentur in illo per assistentem rationem. Aliter autem contigit in uirgine Maria, quam quoriescunque aspiciebant Iudæi, tam fauorabilis & iucundissimus quidam radius exibat è facie eius, ut non possent isti furore suo præualere in illâ, eo quod uirtutes animæ emanabant & redundabant in corpus. Similiter in alijs quoque sanctis sensualitas consolationem & confortationem habuit à uirtutibus ex anima diffusis, uti in Sancto Laurentio, Agnere & alijs liquet. Verè singulari quadam dispensatione dei, sensualitas huiusmodi in Christo derelicta est, non habens solatiū aliquod ex uirtutibus animæ, iam tunc quoque non redundante gaudio à superiori portione rationis in illam: quia nõ tanta audacia & temeritate cū Christo agere omnia potuissent Iudæi, si ex uultu Christi radius exisset, qui eos à furore eorum deterruisset, sicut antè quum è templo ipsos pelleret, aliasque sæpius factum legitur, ubi influxus spiritualis Christo subtractus non erat.

Augustini.

Matth. 27.
Johan. 2.

¶ Et ideo passio Christi supra modum omnibus omnium sanctorum supplicijs maior fuit, quod illi influxu isto & consolatione destituti non sunt. Et hic ille clamor rationis in Christo fuit ad deum: Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? Sancti autem ratione sensualitatis suæ, in qua patiebantur, geminam habuere consolationem, alteram ex ratione uirtutibusque suis, alteram à deo. sic Laurentius carbones rosas & rorem esse putabat. Verum sensualitas Christi consolationem hanc priorem non habuit, alteram tantum ex deo, qui Christum confortabat ad ista sustinenda supplicia, non etiam consolabatur. Ita igitur sensualitatis nomine deum rogabat ratio in Christo. Communis autem sanctorum patrum expositio est, quod non secus tam dira filium suum pati supplicia permisit deus, atque si dereliquisset eum, quam ob rem & Gerson dicit, preciosum Christi corpus, uelut lampada fuisse extinctam & absconsam, Mariam uero sicut lampadem uitream, quæ per interiorum relucet claritatem. Tamen in hoc doce-

Gerson.

mur, in omni necessitate & afflictione nostra confugere ad deum.

¶ Expende etiam homo, quo pacto hic Christus defatigatus & continuis lassatus supplicijs, tantum non defecerit: quomodo uigilia perperua, ieiunijs quoque & siti emaceratus fuerit. Et quavis re uera multum sitiret iam Christus, satiarique & refici cuperet secundum sensualitatem, maiorem tamen sitim in oratione habebat de salute uniuersi generis humani. Quid multa? de nostra siti sitim ipse sibi conceperat, ut & nos quoque sitiremus ad fontem gratiæ uiuum. Sed quod deinceps ait, Consummatum est, non ad acetum referendum erit, quoniam paucissima in cruce loquutus est dominus, & ea tantum quæ multum grauitatis habebant. Quando ergo dixit, Consummatum est, tantumdem est atque si dixisset: Hæc omnium summa est, hic exitus, facta transactaque iam sunt omnia, implera etiam quæcumque de me prædixerant prophetae, opus obedientiæ quod adsumpseram perfecit. Consummatum iam opus est totius meæ passionis, illud ego tibi domine pater celestis offero pro peccatis & salute generis humani. Sic ergo intelligendum est, quomodo Christus omnia esse consummata dixerit.

CONSIDERATIO .II.

Hierony.
Psalm. 21

¶ Quid hic obsecro uides amplius animula mea? Ah uideo simulque iam exaudio dominum nostrum Iesum Christum, elata sublimique uoce cum clamore ualido spiritum suum tradere, inque patris manus commendare, dicendo: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Hieronymus hic putat eum Psalmum hunc totum perorasse: Deus deus meus, respice in me. Ait enim: Hoc uersiculo dominus in cruce pendens usus est, ex quo animaduertimus, totum psalmum a domino in cruce positum decantari. Alij existimant eum orasse Psalmum, In te domine speraui: cumque peruenisset ad hunc ultimum uersum, clamasse: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Estque hoc insigne solatiū Christianis omnibus: gaante Christi mortem non poterat quisquam in manus patris commendare animam suam, sed descendere in limbum & tenebras omnibus, poterant forte in sinum Abrahe com

commendare animam suam, sicut Lazarus. Nunc uero ani- *Luce. 16*
 ma iustorum ascendunt ad deum in uirtute huius uerbi
 Christi: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum, *Sapient. 30*
 sunt animæ iustorū in mano dei, ut testatur Sapiens. Sinc
 igitur hæc nobis uerba Christi, memoriale perpetuum,
 uelut à charissimo amico nobis relictū, postremū etenim
 ea loquutus est dominus, ut & nos semper illa in memō-
 ria habentes, quotidie clamemus ad dominum: Pater, in
 manus tuas commendo spiritum meum. Cum mane sur-
 gis, signo crucis te consigna, sanctissima hæc tria nomi-
 na exprime, Iesus, Maria, Iohannes, adde insuper ex psal-
 mo hoc Christi uerbum: Pater, in manus tuas commē-
 do spiritum meū, redemisti enim tu me domine deus ueri-
 tatis. Notanter autem dicit euāgelista, Et emisit spiritū: *Johan. 10.*
 quia potestatem habuit ponere animā suā, & iterum sume- *Augustin.*
 re eā, neq; etiā mori coactus ē, neq; inuitus, sed ultro mor-
 tuus est. id declarare uolēs, cū clamore ualido expirauit. *Glossa.*
 ¶ Nos autē cum nulla uoce, ut habet Glossa, uel cū ima-
 morimur, qui de terra sumus: ille uero cum exaltata uo-
 ce expirauit, qui de cælo descenderat. Clamans quidē, suā
 declarauit deitatem: stens & lachrymans, hominem se esse
 testatus est. Notabile est quoq; eadem qua in paradiso
 Adam peccauit hora, meridiana scilicet, Christum esse de
 mortuum, ut sic una & eadem hora qua mors in mundū
 irruerat, etiam destrueretur. Quam dolorosa & mœsta
 q; Christo fuerit mors sua, uel hinc colligi potest: quia
 enim mors terribilium omnium longe maxime terribile
 est, ut testatur Aristoteles, quid tandem de omnium nobi-
 lissima anima Christi, uel cogitari potest, cū iā à corpore
 sanctissimo cui unita erat diuinitas, separari deberet? Pau-
 lus quoq; dixit: Nolumus expoliari, sed superuestiri, ut *2. Corin. 5.*
 absorbeatur quod mortale est à uita. Quanto plus dolo- *Heb. 5.*
 rum habuit anima Christi, cum esset iam derelictura cor-
 pus: ideoq; cum lachrymis & clamore ualido mori uolēs,
 exaudiri quoque meruit pro sua reuerentia. Et o uocem
 magnam atq; præualidam, quæ cælū terramq; cōmouit,
 quæ totum penetrauit orbem ad ima tartari usq;. O pre-
 ciosam Christi mortē, cui creaturæ omnes cōpassæ cōdo-
 luerunt. O mortem præclaram, quæ uitam & salutē attulit

Osee. 13 mūdo. O efficacē, d potēriſſimā mortē, q̄ uno morſu utrin-
q̄ momordit inferos, limbū cōfregit, uinctos eripuit, pur-
gatoriū euacuauit. Quod preuidēs, ppheta, in pſona Chri-
ſti dixit: Ero mors tua o mors, morſus tuus ero inferne.
Quis em̄ uel dubitet uel recuset credere, Chriſtū aduētū
ſuo lætiſſimo mōis q̄ in purgatorio detinebant, plenā dediſ-
ſe pctōꝝ remiſſionē, pœnā q̄ totius immunitatē? ſicut cū
rex regnū occupaturus aduenit, captiui oēs, q̄ mō regno
inſidiari nō ſint, nec cōtra illud bella mouerint, dimitti
ſolent. Quia igitur in purgatorio erant amici dei, dece-
bat, ut adueniente rege Chriſto, & ipſi ex carcere & uin-
culis pœnarum dimitterentur abire.

CONSIDERATIO III.

Exodi. 26 ¶ Quid inſuper hicuides anima mea? Admirāda, inquit,
& ſtupenda miracula cerno, quæ Chriſti mortem ſunt cō-
ſequuta, & quomodo creaturæ omnes conditori ſuo cō-
patiuntur. O te infelicem & miſerrimum peccatorem, qui
adhuc in cœno & luto uiriorum deliteſcis. nō te ſupplicia
dei tui tanta, non uulnera, non ſanguinis effuſio, nō acer-
biſſimæ mouerunt pœnæ? petræ ſaltē duriffimæ te emolli-
ant, ſciſſi ſcilicet, ruptum uelum, creaturæ cæteræ permo-
ueant. Quanto autem magis quā illæ, tu qui rationē hā-
bes, qui intellectum & uoluntatem à deo ſuſcepisti, Chri-
ſto dño patiēti cōpari debes? Scinde uelamē pectoris tui,
uelamē rūpe inſcitix & negligētix. O te negligentē, o im-
memorem, neq̄ cogitantem qua ſorte cenſearis, quantis
te ipſum priues bonis. ſcinde uelamen & aſpice ſanctum il-
lum ſanctorum omnium, dominum deum tuum. ora eſſe,
quatenus te illuminet cognitione peccatorum tuorum &
honorum omnium. In tres ſiquidem partes diuiſum erat
templum, ſicut in Exodo legitur. uelamen quoque in eo
geminum erat, alterum inter ſanctuarium & ſancta ſan-
ctorum, ibiq̄ arca ſtabat: alterum in ipſo templi ingreſ-
ſu. Vtrunq̄ autem ruptum eſt, ad deſignandum, ex ſentē-
tia doctorum, quoniam mors Chriſti ueritatem attulerit
eorum, quæ in ueteri teſtamento ſub extenſo figurarū
uelamine latuerant. ſiquidem uerum eſt illud Pauli, quod
omnia in figura cōtigerint illis. Ecce igitur aperi oculos

tuos peccator, & uide quia ueritas adest. contremisce & tu terra ab ira iusti iudicis, quam exercebit in die nouissimo. An ne petris durior es tu? an & terra grauior, obscurior uelo? Expergiscere o peccator, expergiscere inquam, scinde petram cordis tui, rumpe uelum pectoris, diffinde duritiam animi tui malleo charitatis & dilectionis Christi, qui tanta passus est pro te. scinde cor tuum, contunde & molli ipsum sup incide poenitentiae. aperi sepulchrū tuum peccatorum foetidum, sepulchrum cōscientiae per cōfessionem integram, ut sic spiritus tuus in peccatis sepultus, aliquando resurgat per gratiā dei & uirtutē passionis Christi: sicq; tandem perueniat in ciuitatem sanctam Ierusalem, in uitam aeternam: quoniam sola hac uia adipisci poteris uel guttulam aliquam preciosissimi sanguinis domini nostri Iesu Christi, ut sic ab omnibus peccatis tuis resurgas. Vtrum autem mortui isti, qui simul cū Christo resurrexerunt, corpore pariter & animo cum Christo ascenderint in cælū quoq; nullum exrat certum scripturę sanctę testimonium. & quia in hoc Augustino cum Hieronymo non conuenit, nos quoq; missum facimus.

Augustinus
Hieronymus.

CONSIDERATIO IIII.

¶ Verum quid hic insuper uides mea animula, super eodem hoc pię contemplationis gradum constituta? Horrendum, inquit, uideo spectaculum. de mortui iam domini latus lancea uideo aperiri, atq; inde largiter sanguinis & aquę fluēta effundi. fecit hoc Longinus, uolens sic gratificari ludæis, qui hoc modo certi esse uolebant de morte Christi, ut inquit Theophylactus. Inde uerus sanguis emanauit & aqua. Inde militantis ecclesię mysteria nata sunt. Ecce enim quā uigilanti uerbo usus est euangelista, ut non diceret, latus eius percussit aut uulnerauit, aut quid aliud, sed aperuit, ut illic quodammodo uitę ostium panderetur, unde sacramenta ecclesię manauerunt, sine quibus ad uitam, quę uera uita est, non intratur. Et sicut Eva sumpta est ex latere primi Adam in paradiso, sic ecclesia ueluti creuit nataq; est ex latere secundi Adam, Iesu Christi in cruce. Neq; sacramentis tantum uirtutem suam attulit sanguis ille, sed ipsum quoq; antea male uiden

Theophylactus.
Augustinus.

tem sanauit Longinum, non ignarum utiq; corpus Christi, si exanime foret & mortuum, exangue etiã esse. Quid quod Augustinus refert, aqua quæ fluxit è latere Christi, baptizatum esse latronem alterum, quoniam ad corpus eius guttulæ aliquot aspersæ pertigerint?

¶ Quæres autem, quomodo hæc lateris apertio fuerit Christo dolorosa iam demortuo. Dico illam varijs modis à nobis intelligi posse: & primum quidem quo ad Iudeos, quorum uesanus furor tot Christo illatis supplicijs satiatu non dum erat, nisi insuper mortuum transfoderent.

2. ¶ Quæ mortuis infertur contumelia, uergit & in uiuos, ut si quis uel sub furca sepeliatur, uel mortuus cõburat, uel rotæ iniiciatur

Damasce
ni theori.

3. ¶ Quicquid semel adsumpsit deus, nunquã dimisit filius dei, sicut in incarnatione sua corpus adsumpsit & animã, ita in morte neutrum deseruit, & corpus quidẽ illud Christi quando etiam mortuum, adhuc tamen unitum fuit deitati, maior fuit ista Christo illata contumelia in confosso latere.

Precatio.

4. ¶ Virgini uero Mariæ insignis ista fuit ignominia, ita ut quamuis sensu iam carens, nõ senserit illud corpus Christi sanctissimum, tamen deum immortalem quã acriter sensit hoc Maria: adeo ut eadem lancea quæ latus Christi aperuit, in compassione pectus etiam traiecerit Mariæ. Et nos igitur dilectissimi contemptum hunc saluatoris nostri, amarissimamq; passionem & mortem recogitantes, dicamus: O domine Iesu Christe, qui iam iam moriturus spiritum tuum in manus patris commendasti, suscipe quesumus & spiritum nostrum tempore mortis nostræ, ne supplicijs mortis deputemur æternæ, Amen.

DE SEPULTURA

CHRISTI ET SEPULCHRI

custodia.

CONTEXTVS EVANGELISTA
RVM.

Et cum iam sero esset factum, uenit quidam
homo diues & nobilis decurio ab Arimathia, Ioseph
nomine, uir bonus & iustus, eo quod esset

pp ij

discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum, qui expectabat & ipse regnum dei, nec cōsenserat consilio & actibus eorum. Hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur si iam obiisset. & cum cognouisset Pilatus, iussit reddi corpus. Venit autem & Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte primū, ferens mixturam myrrhæ & aloes quasi libras centum. Acceperunt autem corpus Iesu, & ligauerunt linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus fuerat. Ibi ergo propter parasceuen Iudæorū, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum, & aduoluerūt saxum magnum ad ostium monumenti, & abierunt. Erant autem ibi Maria Magdalena & altera Maria, sedentes contra sepulchrum, aspicientes monumentum, & quemadmodum positū erat corpus eius. & reuertētes, parauerūt aromata & unguēta, ut ueniētes ungerent corpus Iesu.

E NARRATIO ARTICVLI

huius octauī.

CONSIDERATIO PRIMA.

¶ Etiamnum sollicita circumlustras undiq; cuncta, neque dum finem aliquem cōtemplationis tuæ facis anima mea? quid igitur uides? quidue intenta adeo miraris? Et uideq; inquit illa, & miror deum ubiq; gloriam magnam, insignem splendorem, summam magnificentiam exhibere circa humanitatē Christi: quam etsi contempnum ma-

gnū, multa supplicia & horrēdas sustinere pmisit passiōes, subiude tñ in om̄ibus illis plurima cōcomitata est p̄clare glorię diuinęq; honoris declaratio. Ecce enim in horto at̄ tonitri om̄es in terrā uelut fulmine icti concidunt Iudæi. Malcho auris restituitur. innocens ubiq; & innoxius ip̄e pronunciat̄ ab omnibus. rex Iudædrum inuitis scribit̄ Iudæis. ip̄sēq; magna uoce, & (ut Paulus ait) clamore ualido spiritum emittit. Sic nunc quoq; (id enim iam uideo & stupeo) ab optimis quibusq; sepeliendum poscitur à Pilato corpus domini mei Iesu Christi. laudat̄ ur ob id Ioseph. Ioseph.
 phus hic ab euangelista, quoniam & diues fuerit, & nobilis, & decurio, & pius: quia Christi discipulus & timens deum. Venit ergo ab Arimathia oppido Iudææ, quod olim fuerat Helchanæ patris Samuelis, distabatq; tribus pene Iherous.
 miliaribus Germanicis à Ierusalem. Venit is ad Pilatum, petens sibi dari corpus Christi sepeliendum.

¶ Verum quid obsecro etiam hoc cernis? aut quomodo illud uidere potes anima mea, dum gradibus meditatiōis dominicę passionis insistis? & tamen hoc honestum fuit Christo, pura à sanctis hominibus exhibitum pietatis officium. Quamuis id ita sit, inquit anima, nescio tamen quomodo miserabile habetur, corpus illud sanctissimum de cruce depositum, instar cadaueris alterius, hinc inde poni & deportari, ut ut benedictū illud corpus Christi, ab omni corruptionis contagio immune præseruatū sit, propter unionem diuinitatis, adeo etiam ut forma cadaueris ad ipsum non pertigerit.

¶ Et quamuis non persenserit hoc Christ⁹ iam tunc de mortuus, quantum tamen doloris inde sibi maternū cor concepit? Imò quā pie & sancte credendum est, Mariam illum in sinum suum acceptum tunc exoscularam & amplexam esse, atq; undiq; uulnera eius contemplaram, qui sane ei dolor fuit maximus. O quantum lachrymarum, p̄ fudisti sanctissima mater? quot edidisti suspiria? quantum luctus & gemitus coram demortuo exhibuisti corpore? quā profusis fletibus irrigasti membra illius? quā uero intortis manibus animi tui dolorem significasti? quot, quibus & quantis euulatibus præmissis, uix tandem tantum extorsisti uocis, ut diceret: O te dulcissimum filium,

quàm omnino extinctus es! O spes, o gaudium meum, quæ
 es in omnem tristitiam uersum? O uita mea, quàm igno-
 miniosam subisti mortem? O igitur fili charissime, quare
 sic me post te dereliquisti? Aut cur non & ego tecum mo-
 rior? Aut ubi tuæ excellēs ille radius est diuinitatis? Quid
 ita iaces concussus? Porro cum iam Ioseph & Nicodemus
 sepulturam pararent, quilibet apud se cogitet, quidnam
 Maria tunc secum cogitârit, quæ lamenta profuderit.
 Quamuis ad extremum illa quoq; consenserit uolunta-
 ti diuinæ, neq; ab illa diuersum quicquam uoluerit, ut im-
 pleretur propheta, quæ habebat: Er erit sepulchrum eius
 gloriosum. Dixit ergo: Fiat domine deus meus uoluntas
 in me tua, & non sicut ego uolo. Quis uero dubitet Mari-
 am Magdalenam hic quoq; in summo luctu pedes domi-
 ni exosculatam, ad quos iam ante in uita sua sedulo iacu-
 erat?

Isaię. 11

Luce. 7

VLVBET HIC SV

PER PLANCTV MARIAE

*carmē adscribere, quod puer Italus Adri-
 ano pontifici obtulit, & secretari-
 us suus Hetzius mihi illius
 copiam fecit.*

*Ab mater, non iam mater, sed flentis & orbæ
 Infelix simulacrum, & functi corporis umbra.
 Ante crucem discissa genas, laniata capillum,
 Stat lachrymans, tristiq; irrorat pectora fletu.
 Inspectāsq; sui demum morientia nati
 Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
 Sidera, crudelem sese, quòd talia cernat
 Vulnera, sepe uocat. tum lucti sono ululatu
 Cuncta replens, singultatim sic ingemit ore,
 Ingemit, & duro figit simul oscula ligno.
 Heu quis me miseram, exclamat, quis culmine tanto*

Deiectam, subitis inuoluit nate procellis?
 Nate patris uirtus, sanguis meus, unde repente
 Hæc fera tempestas? quis tē mihi liuor ademit?
 Quæ manus indigno fœdauit sanguine uultus?
 Cui tantum in superos licuit? bella impia cælo
 Quis mouet? hunc ego te post tot male cauta labores
 Aspicio? tū ne illa tuæ lux unica matris?
 Tū ne animæ pax & requies spesq; ultima nostræ
 Sic raperis? sic me solam exanimemq; relinquis?
 O dolor, extincto iam te pro fratre sorores,
 Pro natis toties exorauere parentes.
 Ast ego pro nato, pro te, dominoq; deoq;
 Quem misera exorem? quò tristia pectora uertam?
 Cui querar? o me me diræ me perditæ dextræ,
 Me potius, si qua est pietas, immanibus armis
 Obruite, in me omnes consumite pectoris iras.
 Vel tu, si tantum est hominum genus, eripe matrē,
 Quæ rogat, & Stygias tecum duc nate sub umbras.
 Ipsa ego te per dura locorum, inamœnâq; uiuis
 Regna sequar. liceat frangentē cernere portas
 Acratas, liccat pulchro sudore madentem
 Euerforem erebi, materna extergere dextra.

PARTICVLA SEV CONSIDERATIO
 ratio secunda.

¶ Adhuc nō desinis, neq; circūlustrare omnia cessas? qd
 igit̃ mea animula in eodē hoc gradu stās uides? Sanctissimū,
 inqt, Christi corp^o uideo à Iosepho & Nicodemo i monumentū
 excisum nouū deponi. Ex multis hæc q; omib^o hoibus cōis
 miseria una est, qnos sepeliri oportet demortuos, sicq; i eā,
 ex q nati & cōpacti eram^o, terrā resolui. Chfi Geneis

autem corpus quamuis putrefactioni obnoxium nõ erat, illud tamen Iudæi (quantum quidem in ipsis erat) eo usq; perduxerant, quod iam putrescere deberet. Consulto itaque factum est, illud sepulchro esse reconditum, ut sic omnis calumniandi Iudæis auferretur occasio, quasi mortuus ille in cruce nõ fuisset. Quia etiamnum hodie sepultura argumento est nobis, Christum post tot supplicia tãdem esse in cruce demortuum. Quidam hoc etiam mystice exponens, dicit: Disce hinc quisquis sanctam eucharistiam suscepisti ab altari dominico, inuoluere sanctissimum illud Christi corpus in sindone bene purgatæ conscientia, ipsumq; colles in monumento nouo pectoris tui, quod etiam excisum recens sit ligone contritionis & pœnitentiæ. Monumento huic cordis tui custodes deinceps adhibe, uirtutum & operum bonorum studia, ne irruens tentator Christum tibi subripiat, imò ut sic illum tecum custodias, ne ab ipso relinquantur in æuum.

CONCLUSIO PASSIONIS HVIVS.

¶ Simul atq; omnia hæc eo quo iam cõmemorata sunt modo contigerunt, quid deinceps sit insecutũ, quilibet se cum tactus consideret, quomodo nimirum Maria, Iohannes, Martha, Magdalena, aliaq; sanctæ mulieres, quæ dominum secutæ fuerant à Galilæa, redierint in ciuitatem. Oculis mentis suæ quisq; contemplet, quo pacto loca suppliciorum omnia, omnes uicos demonstrat illis, quibus uel afflictus à Iudæis uel locutus eis fuerit. Sic igitur cum eis domũ reuersa, dicto inter se mutuũ uale, semet in locũ peculiarẽ abdidit: inde non exiit, nec ad se admisit quẽquam, neq; aliquod ulli hominum uerbum fecit, tantum resurrectionem filij expectauit constanter, certa existens illum tertia die resurrecturum. Et quis dubitet illam hic uelut rapram spiritu, uitam omnino uixisse contemplari uam? Quia si in monte Moyses, in conuersione sua Paulus, Iohannes tum in cœna Christi ultima, tum in Patmos insula, & alij plerique sæpenumero sancti dei homines sic rapti sunt, ut uiderent mirabilia & mysteria dei, pie credendum est, Mariam quoq; illius gratiæ factã esse participem hic in terris, & tunc quidem maxime, cum & tristissima erat, & plurima indigebat consolatione. Plane

Eodi. 24.

Deut. 33.

1. Corin. 12.

Johan. 18.

Berson.

Itaq; successus fuit spiritus uirginis in cōtemplando profundissima illa mysteria passionis Christi super redemptione generis humani. Considerauit etiam tunc immensam lætitiā & exultationem patrum iam liberatorum, quō illos fulgentissimo iubare circumfulserit anima Christi, quomodo & ij quoq; ipsam benedixerint, quæ digna sola inuenta esset parere saluatorem mundi. Huiusmodi & plures alias habere potuit contemplationes, tantisper dū filius sibi rursus in die resurrectionis apparuit summa cū gloria & maiestate. Vbi tunc rursus illud dicere potuit: Magnificat anima mea dominum, spiritus quoq; meus exultauit in deo salutari meo. Sed & amarissima passio Christi utiliter ab omnibus consideretur, nō sine fructu & utilitate preciosissimi illius sanguinis effusi. Nos q; ad dominum deum patrem omnipotentem clamantes in orationibus nostris, sic dicamus. *Oratio.*
 Respice quæsumus domine deus noster, oculis misericordiæ tuæ super hanc familiā tuam, pro qua dominus noster Iesus Christus non dubitauit manibus tradi nocentum, & crucis subire tormentum, per eundem Christum dominum nostrum, Amen.

PIA ET SANCTA PRECATIO

Christianissimi cancellarij Iohannis Gersonis.

Iesu uere totius mundi saluator, concede nobis per passionis tuæ uirtutem, quod & pendere fixi in cruce poenitiæ, & talem mortificationem concupiscentiæ & uitiorū habere possimus, q; spūs noster se tibi totū dedat per eleuatam contemplationem & in calis conuersationem: utq; corpus nostrum sepultum sit in pace & tranquillitate, sine damnabili tentatione passionum: ut reddatur uelut immortale per abundantiam gratiæ tuæ, etsi imperfecte in presenti uita, perfecte tamen in resurrectione nostra per gloriam. quod concedat nobis Christus Iesus per meritū benedictæ passionis suæ & gloriose resurrectionis suæ, Amen.